

Trine Syvertsen:

Dokumentanalyse i medievitenskapen: Tilgang, kildekritikk, problemstillinger

*Med oversikt over offentlige dokumenter og dokumenter fra
medieinstitusjoner (papir- og webkilder).
Institutt for medier og kommunikasjon, 1998*

FORORD	4
DEL I. DOKUMENTANALYSE I MEDIEVITENSKAPEN	5
DOKUMENTANALYSE SOM METODE	5
DOKUMENTANALYSE VS. TEKSTANALYSE	6
HVA ER ET DOKUMENT?	6
OFFENTLIGE DOKUMENTER SOM KILDER FOR MEDIEFORSKNING	8
DEL II. KILDEKRITIKK	10
AUTENSITET, TROVERDIGHET, OPPLYSNINGENES RELIABILITET	10
KILDEKRITISK SJEKKLISTE - OFFENTLIGE DOKUMENTER	10
STATISTIKK OG KILDEKRITIKK	11
KILDEKRITIKK PÅ INTERNETT	12
KILDEKRITISK SJEKKLISTE - WEB-DOKUMENTER	13
KRYSS-SJEKKING, KOMBINASJON AV ULIKE KILDER	15
IKKE JAKT PÅ "OBJEKTIVE" DOKUMENTER!	15
FUNKSJON, SJANGER, HIERARKI OG SEKVENS	17
REPRESENTATIVITET OG UTVALGSPROBLEMATIKK	19
DEL III. TOLKNING OG ANALYSE	22
PROBLEMSTILLINGEN AVGJØR	22
HOVEDTYPER AV ANALYSER	22

ANALYSER AV IDEOLOGI OG KONFLIKTLINJER SLIK DE KOMMER TIL UTTRYKK I OFFENTLIGE DOKUMENTER- NOEN FASER I ANALYSEPROSESSEN	25
ET (KONSTRUERT) EKSEMPEL PÅ EN ANALYSE AV TEMA OG KONFLIKTER I MEDIEPOLITISKE DOKUMENTER	27

DEL IV: OFFENTLIGE ORGANER OG DOKUMENTER PÅ MEDIEOMRÅDET, MEDIESTATISTIKK MM. - EN OVERSIKT **29**

DE MEST SENTRALE KILDENE	29
STORTINGSFORHANDLINGER - DOKUMENTER FRA STORTING OG REGJERING	29
REGISTER, PUBLIKASJONSLISTER, SENTRALE INTERNETTADRESSER	29
UTREDNINGER OG HØRINGSUTTALELSER	30
FORSLAG TIL STORTINGET: LOVFORSLAG, STATSBUDEJETTET, ÅRLIGE MEDIEMELDINGER	32
POLITISK DEBATT I KOMITEER OG STORTING, SPØRRETIMEN	36
VEDTAK, LOVER OG FORSKRIFTER	40
NORDISKE OG EUROPEISKE ORGANER, ANDRE LANDS PARLAMENTER OG STATSADMINISTRASJONER	41
DOKUMENTER FRA OFFENTLIGE ORGANER PÅ MEDIEOMRÅDET: STØTTE-, REGULERINGS- OG TILSYNSORGAN	42
STATENS MEDIEFORVALTNING	43
STATENS FILMTILSYN	43
POST- OG TELETILSYNET	44
KONKURRANSETILSYNET	44
EIERSKAPSTILSYNET	45
ALLMENNKRINGKASTINGSRÅDET	45
PRESSENS FAGLIGE UTVALG	45
AUDIOVISUELT PRODUKSJONSFOND	46
NORSK FILMINSTITUTT	46
DOKUMENTER FRA MEDIENE SELV	46
DOKUMENTER FRA BRANSJEORGANISASJONER	49
STATISTIKK OM MEDIESPØRSMÅL	49
MEDIENORGE	49
NOEN VIKTIGE STATISTIKKPRODUSENTER	50
ANDRE VIKTIGE KILDER OG TJENESTER	51
NORDICOM	51
NORDISK MEDIENYTT	52

FORORD

Dette notatet tar utgangspunkt i egne erfaringer med dokumentanalyse og dokumentariske kilder i ulike medievitenskapelige forskningsarbeid. Hovedvekten i notatet ligger på offentlige dokumenter på kringkastingsområdet, men mer allmenne mediedokumenter og webkilder er også behandlet. Notatets første tre deler drøfter dokumentanalyse som metode, mens fjerde del er en konkret oversikt over dokumenter på medieområdet.

Notatet er ment å være til nytte for alle som skal bruke offentlige dokumenter av ulike slag i medievitenskapelig forskning og oppgaveskriving. Notatet er planlagt revidert - kommentarer og forslag til endringer mottas med takk!

Trine Syvertsen

IMK August 1998

trine.syvertsen@media.uio.no

DEL I. DOKUMENTANALYSE I MEDIEVITENSKAPEN

Dokumentanalyse som metode

Dokumentanalyse er en betegnelse for en systematisk analyse av skrevne eller audiovisuelle beretninger som ikke er produsert eller generert av forskeren selv. Dokumentanalysen tar som utgangspunkt at vi lever i kulturer som i vesentlig grad baserer seg på skrevet materiale og andre former for dokumenter. I de fleste alminnelige byråkratiske organisasjoner er framstilling, behandling og lagring av dokumenter en hovedaktivitet. Dokumentene representere organisasjonenes *kollektive minne*, deres fremste middel til *systematisering av rutiner og erfaringer* og ett av de viktigste formene for *selvpresentasjon*. En analyse som ikke forholder seg til hvordan organisasjoner og institusjoner framstiller seg selv dokumentarisk, står dermed i fare for å bli mangelfull.

Dokumentanalysen er en komponent i nesten all medieforskning, men er ikke spesiell for medieforskningen. Dokumentanalysen er en hovedmetode innen historieforskningen, men er ellers en metode som alle human- og samfunnsvitenskapelige fag benytter seg av i noen grad. Innen medieforskningen er dokumentanalyse mest brukt innen følgende felt:

- Mediehistoriske analyser
- Ulike former for institusjonsanalyser: organisasjon, produksjon, strategi i mediebedrifter
- Analyser av mediepolitikk: Regulering og implementering
- Analyser av mediemarked og medieøkonomi

I tillegg brukes dokumentmateriale som supplerende materiale i nesten alle andre former for medievitenskapelig analyse.

Dokumentanalyse vs. tekstanalyse

Dokumenter er en bestemt type *tekster*, og det er en glidende overgang mellom dokumentanalyse som metode og tekstanalyser i mer allmenn forstand. Innsikt i ulike former for tekstanalyse vil generelt ha stor verdi når man skal analysere dokumenter. Se for eksempel Atkinson and Coffey (1997) som trekker på begreper fra litterær analyse som genre, intertekstualitet og implisitt leser/forfatter i sin omtale av dokumentanalyse, og Kjelstadli (1997) som bruker lingvistikk, talehandlingsteori og retorikk i en diskusjon av samme.

Dokumentenes status som tekster innebærer også at mange av de dokumenter som gjøres til gjenstand for innholdsanalyser i medievitenskapen (nyhetssendinger, presseoppslag, andre massemedierte tekster) også brukes av dokumentanalytikere i ulike fag som en kilde til informasjon om historiske eller institusjonelle forhold. Presseoppslag og nyhetssendinger er eksempler på dokumenter som dokumentanalytikere fra mange fagfelt vil kunne benytte seg av for å rekonstruere saksforhold og framskaffe faktainformasjon og perspektiver. Som blant annet Østbye m.fl. (1997:46) har pekt på kan medievitenskapen her spille en rolle som hjelpedisiplin for andre vitenskaper. Gjennom analyser av hvordan mediebudskap produseres og konstrueres kan medievitenskapen bidra til at slike kilder behandles mer kildekritisk enn det som ofte har vært tilfelle i mange forskningsrapporter. Manglende kildekritikk gjør at aviser, nyhetsmeldinger osv. i mange tilfeller tas som uproblematiske kilder til det som virkelig har skjedd.

Hva er et dokument?

Dokumenter er i denne sammenheng en betegnelse for skrevne eller audiovisuelle beretninger som ikke er generert av forskeren selv. Det finnes mange ulike typer dokumenter som er i bruk i medievitenskapelig forskning. I min egen forskning på mediepolitikk og fjernsynsutvikling har jeg blant annet brukt stortingsmeldinger, komiteinnstillinger, programblad, programstatistikk, publikumstall, regnskapstall, årsmeldinger, pressemeldinger, statsbudsjettet, høringsuttalelser, måldokumenter,

konsesjonssøknader, brev, TV- og radiodebatter, nyhetsendinger, spillefilmer, presseklipp, informasjon fra hjemmesider, lover, forskrifter, EU-dokumenter, interne notater, møtereferater, taler, partiprogram, informasjonsbrosjyrer og mye annet. Hver av disse dokumentene har bestemte egenskaper som gjør at de er tjenlige for noen forskningsformål, men ikke for andre.

I forskningslitteraturen finner vi en rekke ulike måter å kategorisere dokumenter på. Disse kategoriseringene er ofte overlappende og gir sjelden noen stor innsikt. Det kan imidlertid, for oversiktens skyld, være verdt å nevne noen av de distinksjoner som er aktuelle:

- Skrevne vs. audiovisuelle dokumenter
- Publiserte (papir/internett) vs. upubliserte dokumenter
- Offentlig tilgjengelige vs. hemmelige (ikke-offentlige) dokumenter
- Institusjonelle (offisielle) vs. personlige (private) dokumenter
- Utadrettede vs. interne dokumenter
- Samtidige vs. retrospektive dokumenter

I det følgende skal jeg konsentrere meg om dokumenter som er: *skrevne, publiserte, offentlig tilgjengelige, institusjonelle, utadrettede og samtidige*. Slike dokumenter kaller jeg med en samlebetegnelse *offentlige dokumenter*. Typiske kategorier er utadrettede dokumenter fra myndigheter, medieinstitusjoner og reguleringsorganer - dokumenter som inngår i viktige offentlige og institusjonelle beslutningskjeder. Med begrepet *offentlige dokumenter* menes altså ikke bare de dokumenter som det offentlige (i betydningen regjeringen og stortinget) produserer.

Offentlige dokumenter - slik det her er definert - utgjør bare en liten del av de typer av dokumenter medieforskere benytter seg av. De dekker imidlertid en del kategorier av kilder som svært mange som driver medievitenskapelig forskning vil ha nytte av. I tillegg tar notatet opp mediestatistikk (publikumstall, økonomiske data om

mediebransjen osv.), som også vil være et nødvendig innslag i mange medievitenskapelige analyser.

Offentlige dokumenter som kilder for medieforskning

Offentlige dokumenter vil være relevante for neste all forskning på medieområdet. I mange tilfeller vil offentlige dokumenter utgjøre mesteparten av den empiri som samles inn. Det er mange grunner til at forskere velger å bruke offentlige dokumenter som sitt viktigste kildemateriale:

- Offentlige dokumenter er den eneste eller den vesentligste kilden til innsikt om mange saksforhold. Det er for eksempel umulig å studere hvordan internett er lovregulert uten tilgang til det som faktisk finnes av lover på området.
- Offentlige dokumenter gir viktig bakgrunnsmateriale for andre typer av empiriinnsamling. For eksempel vil det være lite fornuftig å intervju kringkastingssjefen uten først å ha satt seg grundig inn i NRKs årsmeldinger og strategidokumenter.
- Offentlige dokumenter er en viktig kilde til å verifisere informasjon som er innsamlet under andre forhold, f.eks intervjudata, pressemeldinger, presseklipp osv. Opplysninger om en mediebedrifts strategier, nøkkeltall, seertall osv. må alltid verifiseres mot det faktiske dokumentmaterialet (i den grad det er mulig).
- Offentlige dokumenter er produsert under "naturlige" forhold i betydningen at dette er data som ikke er forskningsgenerert. Dokumenter har dermed den fordel at man kan se bort fra fenomen som intervju effekter og observasjonseffekter - forskeren har ikke selv påvirket det materialet som er samlet inn.
- Offentlige dokumenter er som hovedregel produsert kontinuerlig, de har noenlunde samme form fra utgave til utgave. Dette gjør dem godt egnet til å dokumentere en utvikling over tid eller foreta *diakrone* analyser der man sammenlikner en utvikling på to ulike tidspunkt. Referater fra politiske mediedebatter fra 1970-årene og 1990-årene kan for eksempel gi et unikt inntak til

å analysere forskjeller i det kulturelle, moralske og ideologiske klimaet i to tidsperioder.

- Mange offentlige dokumenter er produsert i en form som, ihvertfall til en viss grad, er standardisert på tvers av landegrensene. De fleste lands kringkastingsselskaper gir ut en eller annen form for beretninger om virksomheten, de fleste regjeringer publiserer sine beslutninger osv. Dette gir store muligheter for *komparativ* forskning, samtidig som dokumenter kan gi en unik tilgang til andre lands mediesystem. Forutsatt at man forstår språket er det ikke det lands mediesystem man ikke kan forske på.
- Offentlige dokumenter er billige og lett tilgjengelige. Man behøver ikke generere kildene selv og de som regel lette å få tak i. Tilgjengeligheten har dessuten blitt dramatisk forbedret etterhvert som mange ulike dokumenter legges ut på internett. Dokumenter kan man dessuten ta med seg hvor som helst i verden - analyse av dokumenter krever ikke noe spesielt utstyr.
- Det er utrolig mye offentlig dokumentmateriale å ta av. Daglig produseres det mye mer, og det er ingen ende på det antall interessante problemstillinger som kan analyseres ved hjelp av dokumentmateriale og som ennå ingen har tatt fatt på.

Dokumentmateriale har altså mange fordeler. Som alle andre typer av data krever imidlertid også offentlige dokumenter en kildekritisk granskende tilnærming. Den kildekritiske prosessen har minst to komponenter som går over i hverandre. En komponent består i å fastslå opplysningenes troverdighet og autentisert, mens en annen komponent består i å vurdere dokumentets funksjon: genre, avsenders hensikt, intenderte mottakere, dokumentets relasjon til andre dokumenter osv. Begge typer av vurderinger er nødvendig for å kunne fastslå dokumentets status som kilde: Hva kan man bruke dette dokumentet til?

DEL II. KILDEKRITIKK

Autensitet, troverdighet, opplysningenes reliabilitet

Første steg i enhver analyse av dokumenter å fastslå dokumentets autensitet - at dokumentet virkelig er det det gir seg ut for å være. Dette er sjelden noe problem når det gjelder den type kilder vi her har med å gjøre, men web-dokumenter krever en spesiell vurdering (se under). Neste steg i prosessen er å la dokumentet gjennomgå en vanlig kildekritisk analyse. David W. Stewart har i boka *Secondary Sources: Information Sources and Methods* (1984) delt de vurderinger som inngår i en slik analyse i seks kategorier. Listen under er en modifisert utgave av hans kategorier:

Kildekritisk sjekkliste - offentlige dokumenter

1. Hva er dokumentets hensikt? Hvorfor er det utgitt? Hva vil avsender oppnå?
2. Hvem har vært ansvarlig for å innhente informasjon? Kommer informasjonen fra partsrepresentanter eller mer uavhengige kilder?
3. Hva slags informasjon er samlet inn? Hva var mandatet, hvordan ble nøkkelbegrepene definert osv. Hva slags informasjon falt utenfor mandatet?
4. Når ble informasjon samlet inn? Er dataene fortsatt gyldige eller har de primært historisk interesse?
5. Hvordan ble opplysningene samlet inn? Metode? Reliabilitet? Validitet?
6. I hvor stor grad stemmer opplysningene fra denne kilden med opplysninger fra andre kilder?

De punktene som her er nevnt er allmenne i den forstand at de brukes av oss alle i vårt daglige arbeid med å tolke verden rundt oss. Det er også denne typer vurderinger vi bruker for å vurdere forskningsresultater mer allment. Offentlige kilder har imidlertid noen særlige trekk som gjør at noen av stadiene blir viktigere enn andre. Offentlige dokumenter er sammensatte og et hovedproblem er at *reliabiliteten* kan variere svært mye når det gjelder faktaopplysninger. Et offentlig dokument inneholder ofte både statistikk, økonomitall, opplysninger fra andre dokumenter osv. Feilsitering og regnefeil forekommer - feilene kan være bevisste eller ubevisste.

Statistikk og kildekritikk

Nesten alle offentlige dokumenter inneholder statistikk og andre former for tallmateriale (eller referanser til slikt materiale) som dokumentasjon. Slike opplysninger må naturligvis vurderes spesielt. Når det gjelder statistiske opplysninger er det svært viktig å vurdere beregningsgrunnlaget for de opplysningene som gis. Her kan versjonene være totalt forskjellige avhengig av hvilken beregningsmåte som legges til grunn. F.eks. kan NRK si i sin årsmelding at de har fått redusert lisensinntektene i et bestemt år mens Kulturdepartementet i sin årlige stortingsmelding om medieutviklingen sier det har vært en økning. Forskjellen kan skyldes at NRK sammenlikner med inntektene året før da det ble gitt en spesielt høy enkeltbevilgning f.eks. til utbygging av distriktskontor, mens departementet ser på den prosentvise utviklingen over flere år. *Dersom slike opplysninger skal siteres i en forskningsrapport er det helt nødvendig at det kommer klart fram hvilken beregningsmåte som er lagt til grunn.*

Seertall er en annen type statistikk der presisjonsnivået er svært lavt - *ikke minst i medievitenskapelige hovedoppgaver og forskningsrapporter.* For samme året (1997) kan man lese i ulike rapporter at NRK1s "andel av seerne" var henholdsvis 41 % og 60 % . Dette gir jo et svært forskjellig inntrykk. Sjekker man beregningsgrunnlaget for de faktiske tallene fra Norsk TV-meterpanel (MMI) ser man imidlertid at ingen av dem betegner "andel av seerne". Det første tallet betegner markedsandel - dvs. *andel av den totale seertiden* (målt i minutter) som tilfalt NRK1. Det andre tallet angir dekning - dvs. *hvor stor andel av den totale befolkningen som var innom NRK pr. dag i gjennomsnitt for hele året* ("innom" er definert som minst 30 påfølgende sekunder). Det finnes også mange ulike måter å beregne seertall på - igjen er det viktig å være presis med å angi beregningsgrunnlaget dersom slike tall skal refereres.

Når det gjelder faktaopplysninger og tall er det også viktig å være oppmerksom på det som *ikke* er med. Enhver institusjon vil bruke det beregningsgrunnlaget som

tjener deres interesser og utelate faktaopplysninger som kan tolkes som mindre flatterende for institusjonene. NRK publiserer for eksempel ikke statistikk for programtilbudet i beste sendetid i sine årsmeldinger, på tross av at det er i beste sendetid at nesten all TV-seingen foregår og dette er en type opplysninger som det er stor etterspørsel etter. Forklaringen kan være at det i beste sendetid er mindre andel "smale program" og mer underholdning enn det er for døgnet som helhet. Brudd og endringer i framstillingen kan også gi nyttige hint. Ett eksempel: Ved gjennomlesning av samtlige årsrapporter fra den britiske kringkastingsinstitusjonene BBC på 1980-tallet fant jeg at det bare var årsrapporten for 1984 som ikke inneholdt opplysninger om seertall. Fra andre kilder fant jeg seinere ut at det dette året var et betydelig fall i BBCs markedsandel.

Kildekritikk på internett

Internett er i løpet av få år blitt en helt sentral publiseringskanal for offentlige dokumenter. Nettets anarkistiske form gjør det til et glimrende sted å høste kilder til alle former for medievitenskapelig analyse, men formen kan representere problemer for mulighetene til å fastslå kildenes autensitet og troverdighet. Alle kan i prinsippet publisere på internett, mange websider er ikke underlagt noen form for redaksjonell kontroll og rutiner for standardisering og oppdatering av informasjon er lite utviklet. Referanse til forfattere/utgivere og deres kvalifikasjoner mangler ofte fullstendig.

Tidsfaktoren utgjør et stort problem: Bare etter noen få år med internett i allment bruk ligger det haugevis av foreldet materiale rundt omkring på institusjonenes tjenerer. Et annet problem er at websider bryter med tekstreklamereglene: mange hjemmesider fra medieinstitutter og medieinstitusjoner inneholder for eksempel nyttig informasjon, selvskrut og reklame for produkter og tjenester - uten altfor klare skiller imellom de ulike delene.

For den som skal bruke webdokumenter som forskningskilder kreves det dermed en særlig skjerpet kildekritisk tilnærming. Kildekritikken på internett er i prinsippet

ikke noe annet enn "vanlig" kildekritikk, men dokumentenes form gjør at den kan være vanskeligere å utøve og kreve noen spesielle teknikker.

Ett utgangspunkt for kildekritikk på internett er *Widener University's Web Teaching Pyramid* -et hjelpemiddel for universitetslærere som skal lære studenter et kritisk forhold til webkilder. Nettsiden deres gir ulike sjekklister som man kan bruke til å evaluere webdokumenter: <http://www.science.widener.edu/~withers/pyramid.htm> (10.08.98). Disse sjekklisene har igjen vært brukt i kursvirksomhet på Institutt for journalistikk, der kursdeltakere har utarbeidet nyttige smørbrødlister for norske forhold: <http://www.sol.no/ij/kurs/kildekritikk/> (10.08.98). Følgende sjekklister er en modifisert utgave av originalkilden, IJ-listene og egne erfaringer:

Kildekritisk sjekklister - web-dokumenter

1. Klassifiser siden. Bestem hvem som snakker:

Noen hovedtyper av hjemmesider:

- Institusjoner - Informasjon og selvpresentasjon
- Markedsføring - Reklame, salg, selskapers hjemmesider.
- Talerør - interesseorganisasjoner, politiske partier, lag og foreninger.
- Nyhetskilder - TV, radio, aviser og nyhetsbyråer.
- Informasjonskilder -statistikk, ordbøker, kart, leksikon, årsrapporter
- Underholdning, lek, spill, kommunikasjon
- Personlige hjemmesider

Hver lenke må vurderes individuelt. Sider med høy troverdighet som faktaleverandør kan f.eks. være lenket til markedsføringssider eller personlige sider.

2. Verifiser siden. Er denne siden det den gir seg ut for å være? Er det institusjonenes offisielle side?

- Sjekk adressen - er dette den offisielle adressen til kilden du er ute etter? Bortsett fra i USA er det vanlig at adressen ender med en landkode (.no i Norge). USA opererer med et skille mellom .edu (educational) and .com (commercial). Private

sider er gjerne lenket opp mot .com. Det er altså forskjell på www.x.no, www.x.edu og www.x.com. Vær obs på private sider, ~ kan være et signal om private sider.)

- Vurder språkform (er det grammatiske og ortografiske feil som ikke ville forekommet i en offisiell kilde?). Layouten på siden gir også en pekepinn om nettstedets autoritet.
- Står det telefonnummer til utgiver. Ring evt. og kontroller. Står det ikke telefonnummer og adresse, er siden mindre troverdig. (OBS. ved 820-nummer)
- Kutt bakfra i nettadressen for å se hvor siden ligger. Husk at søkemotorene finner sidene løsrevet fra den sammenhengen de inngår i. Test lenkene - disse kan avsløre om siden er det den gir seg ut for.

3. Tidfest siden. Er den aktuell? Er det rutiner for oppdatering?

- Dateringen er ofte flertydig: Sjekk når teksten ble skrevet, når den ble lagt ut og når den ble sist oppdatert?
- Er det indikasjoner på at siden holdes jevnt oppdatert?
- Oppdatering betyr ikke nødvendigvis at alt materialet er gjennomgått på nytt - i de fleste tilfeller betyr det bare at enkelte sider er oppdatert.

4. Dokumenter opplysningene og dato

- Sider og nettsteder forsvinner, endres, flyttes og legges ned uten forvarsel. Ta utskrift av viktige sider for dokumentasjonsformål (i en del tilfeller vil det være aktuelt å legge disse ved forskningsrapporten).
- Noter alltid referansen og datoen for nedlasting av opplysningene - disse skal med i teksten og litteraturlisten.

5. Tradisjonell kildekritikk.

- I tillegg til de spesielle teknikkene som her er nevnt må en naturligvis drive tradisjonell kildekritikk på hvert dokument - jf. forrige sjekkliste.

Kryss-sjekking, kombinasjon av ulike kilder

Et underliggende forutsetning i all dokumentanalyse er at det aldri er snakk om å finne *en* god kilde og utnytte den for alt den er verdt, men å se kildene i sammenheng og la dem supplere og utfordre hverandre. Kryss-sjekking, verifisering og metodetriangulering - en kritisk vurdering og sammenkopling av resultater fra flere kilder - er en forutsetning i dokumentanalyse som i annen analyse. Dette gjelder naturligvis også for kombinasjonen av webdokumenter og andre dokumenter. I de fleste tilfelle kan man fortsatt klare seg med papirutgavene av offentlige dokumenter, selv om en del statistikk, vedlegg til årsmeldinger, nyhetsbrev osv. etterhvert har fått internett som hovedpubliseringskanal. Dersom man skal gjøre en bredere dokumentanalyse kan man imidlertid sjelden klare seg bare med webkilder. Offentlige institusjoner vil gjerne bare ha lagt ut de siste årenes dokumenter i fulltekst, og fortsatt kan det være store hull i rekkefølgen. Dersom man skal bruke en webversjon av et papirdokument kan det være vanskelig å avgjøre om hele eller bare deler av dokumentet er lagt ut; igjen er det nødvendig å sjekke mot originalversjonen. Tidsfaktoren er alltid et problem: Dersom man skal ha gjeldende versjon av forskrifter, vedtekter, mandater, lover, oversikt over hvem som er oppnevnt i styrer og offentlige organer osv. kan det fortsatt være nødvendig å sjekke med andre kilder.

La ikke egenreklame og selvskryt erstatte faglitteratur! På NRKs websider ligger f.eks. en oversikt over NRKs historie og definisjon av allmennkringkastingsbegrepet, alt i NRKs egen autoriserte versjon. Dette er interessante kilder, men ikke objektive beskrivelser som kan lastes rett inn i forskningsrapporter.

Ikke jakt på "objektive" dokumenter!

Når det gjelder faktaopplysninger og statistikk er det naturligvis viktig å sikre seg at dokumenter er sannferdige og at beregningsgrunnlaget kommer tydelig fram. I de fleste tilfeller vil en imidlertid ikke først og fremst være interessert i dokumentenes "sannhetsgrad" eller "objektivitet", men den versjon av virkeligheten som dokumentene presenterer. Når Biskopen i Nord Hålogoland i sin høringsuttalelse til TV2-saken i 1985 hevder at "de oppløsende og nedbrytende krefter" har tatt over

fjernsynet er det uinteressant om dette er "sant" eller ikke. Det som imidlertid *kan* være interessant er hva dette sier om synet på fjernsynet i bestemte religiøse kretser, hvordan dette illustrerer moderne forfallsdiskurser i kultur- og mediedebatten, eller hva det sier om kulturpolitiske forventninger til den framtidige medieutvikling.

Videre er det viktig å presisere at dokumenter ikke presenterer noe nøyaktig bilde av hvordan en organisasjon fungerer, eller i hvilken grad den oppfyller sine målsettinger. Dokumenter kan gi viktige innblikk i regler, rutiner og måloppnåelse, men er først og fremst en viktig kilde til *selvpresentasjon*. Organisasjoner, institusjoner og enkeltpersoner bruker dokumenter til å framstille seg i et positivt lys overfor andre: kunder, myndigheter, eiere, publikum osv. Kravene til slik selvframstilling og selvlegitimering er økende på alle områder; jf. For eksempel kravene til at offentlige institusjoner i detalj skal redegjøre for hvordan de bruker sine midler. Både offentlige og private institusjoner intensiverer sin PR-virksomhet og legger mer arbeid (og penger) i det bildet av seg selv som de presenterer utad (Se f.eks. Allern 1997). Igjen er det ikke først og fremst interessant å diskutere hvorvidt en selvframstilling er "sann" eller ikke, men hvilke verdier institusjonene knytter seg opp mot i slike framstillinger, hvordan de legitimerer sine privilegier og hvilke mål de hevder at de søker å oppfylle.

En analyse av NRKs selvpresentasjon slik den kommer fram i årsmeldinger over en 15-årsperiode vil for eksempel avdekke at *seertall* får en stadig mer sentral plass for å "dokumentere" at institusjonen oppfyller sine målsettinger og at begreper som "kunder" og "lisensbetalere" kommer inn i tillegg til de mer nøytrale "lyttere og seere". Disse utviklingstrekk sier først og fremst noe om endringer i mediesituasjonen, de interne styringsprinsippene og det kulturelle klimaet, og mindre om hvorvidt NRK faktisk oppfyller sine målsettinger. Når TV2 i den engelske versjonen av sin årsmelding for 1997 betegner seg selv som "young, fresh and innovative" er ikke poenget å avgjøre om TV2 virkelig er slik, men hvorfor de bruker disse begrepene, hvem de er ment å appellere til, og hvordan begrepene defineres.

Funksjon, sjanger, hierarki og sekvens

Dokumenter presenterer altså, som alle andre data, *en* versjon av virkeligheten.

Dokumenter er ikke adskilt fra andre organisasjonsmessige prosesser, men har sin egen logikk og må vurderes som en egen type materiale. For å kunne ha utbytte av slikt materiale er det viktig å kjenne til hvordan dokumentene er produsert og hvilke regler og konvensjoner som gjelder for ulike typer av dokumenter.

Som diskusjon om kildekritikk over har vært inne på, er det nødvendig å sette seg inn i hvilken funksjon dokumentet har i sin "naturlige" sammenheng: Hvem er avsender (forfatter, utgiver), hvem er målgruppen (intendert og faktisk), hvorfor er dokumentet egentlig produsert, og hvordan står dette dokumentet i forhold til andre dokumenter?

Svært få offentlige dokumenter har en personlig forfatterstemme, "forfatteren" er en institusjon eller organisasjon og dokumentet representerer organisasjonens offisielle stemme. I virkeligheten kan det stå svært mange forfattere bak et offisielt dokument. Typisk eksempel er en årsmelding; den er gjerne redigert sammen av informasjonsdirektøren eller en i hennes stab, på bakgrunn av innspill og opplysninger fra mange ulike avdelinger. Forfatteren - i betydning institusjonen - er likevel viktig. Når det gjelder offentlige dokumenter er det for eksempel av avgjørende betydning om avsender er regjeringen, en stortingskomité, en partifaksjon eller et offentlig oppnevnt utvalg.

Dokumentenes mottakere er også en sammensatt gruppe. Alle kan i prinsippet lese et dokument, men hvem som er den intenderte målgruppen (implisitt leser) vil virke styrende for dokumentets utforming. En nyhetsmelding i radioen retter seg til allmennheten og vil ha en form som er beregnet på et stort publikum. En årsmelding fra en privat mediebedrift henvender seg først og fremst til aksjonærene, mens en offentlig (medie- eller regulerings-) institusjon først og fremst rapporterer til myndighetene. Samtidig er alle som skriver dokumenter oppmerksomme på at andre utenfor den intenderte målgruppene vil lese dokumentet, og vil søke å presentere

opplysningene på en slik måte at evt. interesserte journalister, forskere, kunder, overvåkningsorganer, frivillige organisasjoner, publikum osv. får et godt inntrykk av organisasjonen. Ulike deler av f.eks. en årsmelding kan ut fra dette henvende seg til ulike målgrupper. Mange dokumenter inneholder også avgrensede deler som forutsetter at leseren har bestemte forkunnskaper eller behersker en spesiell språklig kode, jf. årsregnskap, balansetall, tekniske data og spesifikasjoner som gjerne presenteres bakerst i årsmeldinger.

Det som nå er sagt peker også mot at ulike dokumenter styres av ulike *sjangerkonvensjoner*. Disse er i mange tilfeller klart spesifisert i retningslinjer eller som et sett av mer uformelle forventinger. Tilsynelatende "brudd" på sjangerkonvensjonene kan være interessante (hva betyr f.eks. tendensen på 1980- og 1990-tallet til å trykke dikt og barnetegninger som innledning til offentlige mediemeldinger - er dette forfatterens måte å distansere seg fra hele den omskiftelige mediesituasjonen på?). De viktigste sjangerkonvensjonene er bestemt av *dokumentenes relasjon til andre dokumenter* - de fleste inngår i helt bestemte sekvenser eller rekkefølger. Rekkefølgen kan være regelmessig og løpende (ukentlig, daglig, årlig) eller følge en egen kronologi. Etter en Odelstingsproposisjon følger for eksempel alltid en Odelstingsbeslutning og deretter en lov - innimellom disse finnes det mange andre dokumenter: notater, utkast, debattreferater osv. Hvert dokument bare kan forstås i relasjon til de andre dokumentene i saken.

Eksamensprosessen - eksempel på en dokumentkjede:

En eksamensprosess kan gi et godt inntak til å forstå papirmangfoldet i en dokumentkjede. En slik prosess begynner med at studentene melder seg opp, instituttet får navnelister, det produseres forslag til eksamensoppgaver, så drøftes disse og redigeres sammen til et samlet dokument. Deretter skriver studentene hvert sitt dokument som besvarelse, det skrives brev til aktuelle kommisjonsmedlemmer, disse noterer ned sine vurderinger i egne dokumenter, disse vurderingene diskuteres og blir i sin tur til en karakterliste. I kjølvannet av dette følger kanskje en klage, noe som gir opphav til nye brev til kommisjonsmedlemmer, en begrunnelse fra den opprinnelige kommisjonen og en ny sensur fra klagekommisjonen. Noen studenter var syke første gang og skal opp til utsatt prøve, noe som fører med seg nye oppgaver, nye besvarelser, nye brev, nye karakterlister. Alt i alt betyr dette at en grunnfagseksamen produserer mange hundre sider med dokumentmateriale av

svært forskjellig karakter, og der hvert dokument bare kan forstås i relasjon til de andre dokumentene i saken.

Enhver rekkefølge innebærer også et *hierarki* - i mange analyser vil det være viktig å identifisere de mest autoritative dokumentene i dokumentkjeden. I forskningsrapporter er det ofte indikasjoner på at forskeren ikke har tilstrekkelig kjennskap til sekvensen og hierarkiet dokumentene inngår i, men baserer seg på opplysninger fra et tilfeldig dokument i rekkefølgen. Dette kan gi opphav til vesentlige feil i framstillingen. Det er forskjell på et budsjett og et regnskap, på et lovforslag og en vedtatt lov, på et innspill i en strategiprosess og den vedtatte strategien. Hva som er det mest autoritative og interessante dokumentet i sekvensen avhenger naturligvis også av problemstillingen - dersom målet er å kartlegge karakternivået på grunnfag i medievitenskap er det opplagt den endelige karakterlisten man trenger, dersom målet er en analyse av sensorenes vitenskapsteoretiske perspektiver er begrunnelsene for karakterene mest interessant.

En mulig framgangsmåte for å få oversikt over dokumentenes relasjon til hverandre er ellers å lese dokumentene "baklengs" - dvs. det nyeste først. Da får man raskt oversikt over hvilke tema og konfliktlinjer som er konstante i den betydning at de har "overlevd" gjennom flere år, og hvilke som er lukket ut underveis i prosessen. Nyere dokumenter vil også svært ofte ha sammendrag av tidligere dokumenter, høringsuttalelser osv. En annen framgangsmåte kan være å begynne med "nøkkel dokumentet" på feltet, f.eks. en større stortingsmelding eller NOU som utreder et bestemt spørsmål i sin fulle bredde. Deretter kan man lese de seinere dokumentene opp mot dette for å se hvilke forslag og momenter som har overlevd utover i prosessen.

Representativitet og utvalgsproblematikk

For mange medieforskningsprosjekter vil en enkelt årsmelding eller statistikk være det eneste dokumentmaterialet som behøves. I de tilfeller der dokumentene utgjør hoveddelen av det empiriske materialet, vil det imidlertid være viktig med en

systematisk innsamling av dokumenter. Skal en ha oversikt over mediepolitikken i Norge på 1990-tallet kan en ikke bare støtte seg til *en* årlig mediemelding, en må ha alle. Skal en forstå NRKs programsammensetning i samme periode må en på samme måte ha tilgang til programstatistikken for flere år etter hverandre. Det kan være store variasjoner i ett bestemt år - f.eks. kan store sportsbegivenheter gjøre utslag som påvirker andre programkategorier med mange prosent.

Som hovedregel gjelder at dersom dokumenter benyttes som hovedkilde for en undersøkelse skal *alle relevante dokumenter* undersøkes for den perioden analysen omfatter. Dette kan imidlertid føre til drukningsproblemer - det blir rett og slett for mye materiale. En løsning kan være å avgrense analysen til en kortere tidsperiode. Alternativt kan en innsnevre problemstillingen slik at bare et mindre utvalg av dokumentmateriale er aktuelt.

Dersom dokumentmaterialet likevel er uoverskuelig vil det være nødvendig å gjøre et utvalg - på samme måte som man gjør utvalg av f.eks. intervjuobjekter i en undersøkelse. Slike utvalg må naturligvis begrunnes. Særlig utvalgsproblemer gjelder for komparative analyser. Her vil målet være å finne *funksjonelt likeverdige dokumenter* i to eller flere nasjonale kontekster, tidsperioder eller medieinstitusjoner.

Eksempel på utvalg av dokumenter i komparativ analyse:

I doktorgradsarbeidet *Public Television in Transition* (1992) gjorde jeg blant annet en komparativ studie av debatten om ny mediepolitikk i Storbritannia og Norge på 1980-tallet, basert på regjeringsdokumenter, parlamentariske dokumenter og høringsuttalelser. Her viste det seg raskt at dokumentmengden i Storbritannia overveldende i forhold til Norge. F.eks. var det kommet inn 3000 høringsuttalelser som svar på en offentlig utredning i Storbritannia, mot i overkant av 200 i Norge. For å få et funksjonelt likeverdig utvalgt valgte jeg å analysere det norske materiale i sin totalitet, men gjøre et utvalg for Storbritannia. I utvalget var hensikten å sikre at alle *vesentlige kategorier* av samfunnsinteresser var representert, slik at det var mulig med en systematisk sammenlikning med det norske materialet.

Et annet "problem" i samme analyse var at hver sak ble behandlet mange flere ganger i det britiske parlamentet (over- og underhuset) enn i Norge. Dette ble det veldig mange tusen sider referater av. Utfordringen var her å finne fram til den mest vesentlige debatten slik at denne kunne sammenliknes med den norske

stortingsdebatten. Dette viste seg å være *en* bestemt debatt i underhuset, de andre debattene hadde mer karakter av å være justerende "høringer".

Som for all annen forskning gjelder det for dokumentanalyser at forskningsrapporten må gjøre rede for utvalget av materialet og diskutere hvor dekkende og representativt det er. Forskningsrapporten bør også gjøre rede for systematikken i utvelgelsen av dokumenter: Hvilken type dokumenter er valgt ut, for hvilken tidsperiode, hvor er dokumentene hentet fra (papir/web) osv. I tillegg skal naturligvis alle dokumenter som er benyttet i analysen listes opp sammen med litteraturreferansene bakerst i rapporten.

DEL III. TOLKNING OG ANALYSE

Problemstillingen avgjør

Hvordan den faktiske dokumentanalysen skal gjennomføres avhenger først og fremst av problemstillingen, undersøkelsens karakter og hvor stor del dokumentanalysen utgjør av den totale forskningsrapporten. Noen undersøkelser vil være basert på omfattende analyser av et mer eller mindre bredt dokumentmateriale, mens i andre tilfeller vil dokumentene kun gi bakgrunnsinformasjon eller bidra med avgrensede faktaopplysninger i teksten. Dokumentanalyser kan også - i prinsippet - omfatte hele bredden av alminnelige samfunnsvitenskapelige og humanistiske metoder. Dokumentanalyser kan være kvantitative eller kvalitative, partikulære eller generaliserende, historiske eller samtidig, gå i dybden eller bevege seg på overflaten osv.

Selvom mulighetene er nesten ubegrensede og mange typer av analyser vil gå over i hverandre, kan det være nyttig å identifisere noen hovedtyper av medievitenskapelige dokumentanalyser. Forskjellene går stort sett på *bredden i utvalget av dokumenter og hvor avanserte analysekategorier som er nødvendige for å gjennomføre undersøkelsen.*

Hovedtyper av analyser

Svært mange dokumentanalyser i medievitenskapen vil ha som formål å dokumentere *et bestemt forløp, en konflikt eller en prosess* - historisk eller i samtiden. Slike undersøkelser kan utgjøre hele eller deler av en forskningsrapport. I slike undersøkelser vil man gjerne trenge et bredt utvalg av dokumenter, samtidig som alminnelig kildekritikk vil være tilstrekkelig som tolkningsverktøy. Dersom man f.eks. er interessert i konflikter rundt pressestøtten på 1970-tallet, innføringen av filmssensur, Schibsteds vekst som medieimperium, eller en sammenlikning av programstatistikken i tyrkisk og tysk radio, vil analysen kunne gjennomføres med

relativt enkle analytiske kategorier og begreper. I slike undersøkelser vil mesteparten av arbeidet være konsentrert rundt innsamling og utvelging av relevante dokumenter, kritisk gjennomlesning av disse, og utvelging av de opplysningene som er mest relevante for å belyse problemstillingen.

Analyser av ulike mediemarkeder er en annen type dokumentanalyse som baserer seg på et bredt kildetilfang, men der karakteren av de opplysninger forskeren er ute etter er adskillig mer begrenset. Utviklingen på nærradiomarkedet (Skogerbø 1992), utviklingen på avismarkedet (Høst 1997), og forskjeller i kinorepertoaret mellom Oslo, Stockholm og København (Asbjørnsen og Wilbergh under publisering) er bare tre eksempler på bredt anlagte kvantitative undersøkelser der dokumentariske opplysninger om hver enkelt nærradio, avis og kino er viktig kildemateriale. I slike analyser behandles dataene gjerne statistisk og presenteres i tabellform. Svært mye av den nasjonale og internasjonale mediestatistikken baserer seg i utgangspunktet på dokumentmateriale. Det er imidlertid store hull i statistikken, så her er det mange undersøkelser som bare venter på å bli utført. Implementeringsanalyser er det også lite av: på hvilken måte virker mediepolitikken, mål-middel-analyser osv.?

En tredje type medievitenskapelig dokumentanalyse utgjøres av analyser som ligger *tettere opp mot tradisjonelle tekstanalyser*. Dette kan for eksempel dreie seg om å identifisere meningsbærende ord eller setninger, retoriske grep eller språklige koder i mediepolitisk debatter. I slike analyser vil kildetilfanget gjerne være svært lite (kanskje bare *en* stortingsdebatt eller *en* trontale), men det vil være nødvendig med et relativt utviklet begrepsapparat for å gjennomføre analysen. Ofte vil kvantitative eller kvalitative dataprogram bli benyttet til å identifisere frekvensen av ord eller ordsammenstillinger.

Slike analyser er foreløpig ikke så vanlige i medievitenskapen, men mulighetene er mange (se Kjelstadli 1997 for et eksempel på en retorisk analyse av en trontale). En aktuell medievitenskapelig problemstilling kan f.eks. være hvilke verdier og begreper stortingsrepresentantene støtter seg til i en debatt om dataspill: er det forskjeller

mellom representanter med ulik partitilknytning, alder og kjønn? Andre aktuelle problemstillinger kan være: Bruker kvinnelige og mannlige representanter ulike begreper når de diskuterer pornografi? Hvilke retoriske grep brukes i kulturministerens taler for å koble sammen fjernsynsoverførte sportssendinger og norsk kultur?

En fjerde type medievitenskapelig dokumentanalyse, som er mer vanlig enn den forrige, er analyser som har til formål å *identifisere ideologiske endringer og konflikter slik de nedfeller seg i offentlig politikk eller debatt*. Slike analyser har det til felles at de gjerne trekker på et relativt bredt kildetilfang uten nødvendigvis å være konsentrert om å dokumentere et bestemt forløp. Slike analyser inngår f.eks. i Skogerbø (1996) og Østbye (1995). Det er denne type dokumentanalyser jeg selv har arbeidet mest med. Eksempler på konkrete analyser er (Syvertsen 1987, 1992, 1997):

- I hvor stor grad kan nærradiovirksomheten på 1980-tallet forstås som en idealistisk kulturaktivitet vs. tradisjonell næringsvirksomhet? (Kvalitativ og kvantitativ analyse basert på regjerings- og stortingsdokumenter, og konsesjonssøknader for nærradio.)
- Hvilke konflikter og verdier - nasjonal kultur, demokrati, kvalitet osv. - var dominerende i norske og britiske mediedebatter ved overgangen til 1990-tallet og hvilken innvirkning hadde disse verdiene på den faktiske mediepolitikken i de to land? (Kvalitativ analyse basert på høringsuttalelser, regjerings- og parlamentsdokumenter).
- Hvordan legitimerer fjernsynskanalene sine privilegier og hvordan bruker de allmennkringkastingsbegrepet for å forsvare seg mot ulike former for kritikk? (Kvalitativ analyse basert på årsmeldinger, mål- og strategidokumenter, bedriftsaviser, pressemeldinger)?

I det følgende skal jeg forsøke å gi en skisse av noen stadier i den konkrete forskningspraksisen jeg har benyttet i denne typen av analyser. Dette er naturligvis bare en av svært mange mulige framgangsmåter når man skal gjøre analyser av

denne typen. Det er også viktig å understreke at den reine og fine inndelingen i stadier som presenteres under har lite med virkeligheten å gjøre - dokumentanalyser av denne typen er på ingen måte noen ryddig og kronologisk prosess. Tvert imot: det hele er relativt kaotisk, alle stadiene går over i hverandre på forvirrende måter, tanker som til å begynne med virker utrolig lure falmer ved ytterligere dokumentlesing, begrepspar som man tror man kan basere hele analysen på tømmes gradvis for innhold, noe av materialet som møysommelig er samlet inn viser seg å være helt ubrukelig, gode sitater er plutselig dekket av kaffeflekker....

Det som imidlertid stemmer med virkeligheten er at det er nødvendig med minst to gjennomlesninger av dokumentmaterialet. Den første gjennomlesningen er til for å få oversikten mens den andre er nødvendig for å få argumentene, kategoriene og eksemplene på plass.

Analyser av ideologi og konfliktlinjer slik de kommer til uttrykk i offentlige dokumenter- noen faser i analyseprosessen

Begrensing og spesifisering av problemstillingen.

- Avgrensning av *tidsperioden* (helt sentralt for å bestemme hvilke dokumenter som skal analyseres).
- Avgrensning av *arenaen* (samfunnsdebatt, politisk debatt, intern debatt? Hvilke institusjoner er relevante?).
- Koblingen til *teori* (hva er den faktiske sammenhengen mellom teori/litteratur og den perioden/arenaen som skal studeres? Er perioden/arenaen egnet til å belyse teorien og omvendt?)

Første gjennomlesning av alt dokumentmaterialet.

- Notere stikkord - identifisere de viktigste tema, perspektiver, konflikter osv.

Tilordne begreper til tema, perspektiver, konflikter osv.

- Her heves abstraksjonsnivået ett hakk ved at det tilordnes noen foreløpige *begreper* til tema, perspektiver, konflikter osv. I studier av ideologiske posisjoner kommer f.eks. isme-begreper godt med: fundamentalisme, liberalisme, idealisme, paternalisme, pragmatisme, utopisme, dystopisme osv.

Konstruksjon av typologi(er), plassering av tema og begreper i hovedkategorier med underpunkter, kobling til problemstilling og teori

- Begrepene relateres til hverandre, ordnes i over og underkategorier.
- Konflikter identifiseres, ideologiske posisjoner relateres til hverandre, dikotomier, skalaer og scenarier konstrueres.
- Identifikasjon av allmenne vs. spesifikke tema, velkjente vs. nye debatter osv.
Kobling til teori og litteratur.
- Begynner det å avdekkes noen interessante funn? Er disse samsvar med hypoteser, teori, litteratur, tidligere undersøkelser, egne inntrykk og forventinger? Er det noen overraskelser? Er funnene genuint interessante eller kan de skyldes utvalget av dokumentmateriale eller noe som er oversett?

Finlesning/detaljanalyse av materialet, justering av typologier og kategorier, forekomst av ulike tema og posisjoner, eksempler:

En gjennomlesing av materialet nok en gang for å avdekke:

- Hvor utbredt er de ulike temaene og konfliktene? Finnes det majoritetsposisjoner og minoritetsposisjoner? Hvor ofte nevnes de ulike temaene?
- Hvem bruker ulike typer av argumenter. Er det naturlig å gruppere dem i ulike kategorier av aktører eller interesser?
- Hvordan konstrueres argumentene innefor ulike posisjoner? Hvordan kobles argumenter sammen, hva brukes som referanser for å gi argumentasjonen autoritet? Hvilke begreper relateres til hverandre og på hvilken måte? (Postuleres det f.eks. en sammenheng mellom norsk film og bevaring av norsk kultur? På hvilket grunnlag?)

- Hvilke momenter og verdier tas for gitt, i betydningen av at de ikke problematiseres eller defineres? Er det noe som alle er enige om? Hvilke momenter og verdier er så selvfølgelig at de er fraværende fra teksten?
- Finne relevante, gode og leseverdige eksempler (representative eller avvikende) til de ulike punktene - disse gir teksten liv og forankrer tolkningene i det konkrete analyse materialet.

Følgene eksempel skulle gi et mer konkret innblikk i den type forskningspraksis som her er skissert:

Et (konstruert) eksempel på en analyse av tema og konflikter i mediepolitiske dokumenter

Kulturpessimistiske strømninger i mediedebatten på 1990-tallet

Undersøkelsen kan for eksempel være en analyse av en samling *høringsuttalelser* og *stortingsdebatter* med sikte på å identifisere hvilke ideologiske konflikter og kulturpolitiske posisjoner som kjennetegner 90-tallets mediedebatt.

Undersøkelsen kan konsentrere seg spesielt om å identifisere *kulturpessimistiske strømninger* - dvs. hva slags bekymringer og uro over medieutviklingen som (eventuelt) er utbredt. Dette kan videre gi opphav til en drøfting av i hvilken grad utvalgte *nye medier* kan svekke eller styrke kulturpessimismen. På hvilken måte vil de nye mediene kunne svekke eller styrke de tendensene som mediepolitiske aktører og borgere uroer seg for?

En første gjennomlesning av dokumentmaterialet bidrar til å identifisere svært mange tema som hos enkelte aktører vekker bekymring og uro. Tilsammen kan det identifiseres xx antall *hovedtema* i debatten som på en eller annen måte kan relateres til kulturpessimistiske strømninger.

Ett disse temaene ser ut til å være en oppfatning av barn og ungdoms medievaner. Til dette *hovedtema* er kan det tilordnes minst xx ulike *undertema*. Og til hvert undertema er det igjen knyttet minst en *konflikt* med flere *ideologiske posisjoner*.

Noen eksempler på mulige undertema og ideologiske posisjoner i debatten:

Undertema 1:

I flere av dokumentene kommer det til uttrykk bekymringer for at mediens *innhold* kan virke skadelig for barn og ungdom. Dette kan umiddelbart klassifiseres som et

allment og velkjent tema (det vet vi fra faglitteratur, tidligere undersøkelser, teori) og konflikten i denne konkrete debatten går langs kjente linjer.

De ulike *posisjonene* som kommer til uttrykk i de konkrete dokumentene som analyseres kan forsøksvis plasseres på en tretrinns *skala* og *begrepsfestes* som:

- *paternalisme* - de som vil ha mer sensur (f.eks. KrF, Husmorforbundet, Kirken, Barneombudet)
- *pragmatisme* - de som er bekymret, men mener at vi i Norge har god styring med utviklingen (f.eks. DNA, SV, Høyre)
- *liberalisme* - de som mener frykten for skadevirkninger er sterkt overdrevet (f.eks. FrP, Frilynte medieforskeres forening, TV1000).

Undertema 2:

I flere av dokumentene kommer til uttrykk en mer spesifikk opptatthet av konsekvensene av økt *medieforbruk* blant ungdom på ettermiddagen (dataspill, internett, fjernsynskanalenes satsing på ungdomssendinger osv.)

Dette kan vi klassifisere som et *nytt tema* fordi ettermiddagstilbud av denne art er relativt nytt i Norge (det vet vi fra Programbladet, årsmeldinger fra medieinstitusjonene, presseomtale, tidligere undersøkelser).

Dette er også et tema som bare i noen grad overlapper med det forrige når det gjelder aktører og posisjoner. Også her er det imidlertid konflikter, og disse dreier seg først og fremst om *de langsiktige konsekvensene* av økt fjernsynsseing på ettermiddagen.

Posisjonene kan dermed idealtypisk klassifiseres i form av ulike *scenarier* - f. eks. slik:

- *Utopistene* - de som ser en økt mediebruk blant ungdom på ettermiddagen som et godt tegn og mener at dette på lang sikt vil gjøre kommende generasjoner i bedre stand til å kommunisere med verden omkring seg (f.eks. Ungdom for IT, TV-kanaler, internettleverandører).
- *Naturidealistene* - de som ser økt mediebruk blant ungdom som et forfallstegn som på lengre sikt vil føre til både fysisk og psykisk ødeleggelse og bidra til å utslette gode fritidsvaner og nærkontakt med naturen (f.eks. SV, Turistforeningen).

Osv. osv. osv.....

DEL IV: OFFENTLIGE ORGANER OG DOKUMENTER PÅ MEDIEOMRÅDET, MEDIESTATISTIKK MM. - EN OVERSIKT

De mest sentrale kildene

På medieområdet, som på alle andre områder, finnes det et enormt mangfold av skriftlige kilder. Her presenteres imidlertid bare de mest sentrale offentlige dokumentene på området. Konkret gjelder dette politiske dokumenter, dokumenter fra støtte- regulerings- og tilsynsorganene, og dokumenter fra medieinstitusjonene selv. Sammen gir disse kildene gode opplysninger om medieregulering og offentlig mediedebatt, samt et vell av opplysninger om institusjonene og mediemarkedet.

Stortingsforhandlinger - dokumenter fra storting og regjering

Den mest omfattende og ofte mest nyttige kilden for mange samfunnsforskere, er det som med en fellesbetegnelse kalles *stortingsforhandlinger*. Dette er en betegnelse for et enormt mangfold av dokumenter som er knyttet til de politiske prosessene i Stortinget, Regjeringen og de ulike departementene.

Register, publikasjonslister, sentrale internettadresser

Stortingsforhandlinger daterer seg tilbake til 1814 og en stor del av forhandlingene publiseres årlig i ni bind. Stortingsforhandlinger er lett tilgjengelig gjennom biblioteker, bokhandlere og etterhvert også på internett.

PUBLIKASJONSLISTEN fra Storting og regjering er en fullstendig oversikt over dokumenter som blir behandlet på Stortinget og i regjeringen. Listen kommer ut hver 14 dag i sesjonene og er å finne hos alle landets bokhandlere og i alle bibliotek. Ved slutten av hver stortings sesjon lages det en samlet publikasjonsliste som publiseres i Bind 9 av de årlige stortingsforhandlingene. Stikkord er blant annet Massemedia (som inkluderer presse), Film, Kringkasting, Norsk Rikskringkasting osv.

KJØP AV PUBLIKASJONENE: De faktiske publikasjonene er relativt rimelige og kan kjøpes fra Akademika - avdeling for offentlige publikasjoner. Akademika kan også svare på spørsmål om bestemte dokumenter. Adressen er: Møllergata 17, Bok 8134 dep, 0033 Oslo. Telefon 22 11 67 70, telefax 22 42 05 51. De fleste bokhandlere har et utvalg av offentlige publikasjoner og kan bestille det de ikke har.

INTERNETT: Dokumenter fra de aller siste årene er i stor grad lagt ut på internett i fulltekst.

Her er noen viktige internettadresser (10.8.98):

ESOP - Elektronisk søkbare offentlige dokumenter er hovedbasen for Stortingets og regjeringens publikasjoner. Her finnes referanser til dokumenter fra 1971/72 og fram til i dag. På ESOP finner du også anmeldte spørsmål og referater fra Stortingets spørretime og sammendrag av NOUer: [http://www2.interpost/no/esop/](http://www2.interpost.no/esop/)

I tillegg finnes nyere fulltekstdokumenter på Stortingets base <http://www.stortinget.no/> og på ODIN som er informasjonsbasen for departementene og regjeringen <http://odin.dep.no/>.

De første dokumentene som er tilgjengelige i fulltekst på ODIN er fra sesjonen 1995-96, men først fra sesjonen 1997/98 er det tilnærmet full dekning.

Selv om dokumentene er lett å få fatt i kan de vært kompliserte å finne fram i. Stortingsforhandlingene består av en rekke ulike typer av dokumenter som alle har sin egen status: i en type dokumenter finnes forslagene, i en annen finnes debatter, i en tredje finnes vedtak osv. For å forstå de ulike dokumentenes status er det nødvendig med en oversikt over saksgangen i offentlig forvaltning og en beskrivelse av de aktuelle dokumentene som hører til de ulike stadiene:

Utredninger og høringsuttalelser

Fase 1: Regjeringen tar et initiativ og nedsetter et utvalg

En reguleringsprosess begynner vanligvis med at regjeringen tar opp saker - på eget eller andres initiativ. I en del tilfeller - og særlig dersom saken er av vidtrekkende prinsipiell karakter - setter regjeringen ned et spesielt utvalg for å utrede saken. Dette utvalget kan bestå av både partsrepresentanter og "uavhengige". Utvalget rapporterer vanligvis i form av en *NOU* (Norges offentlige utredninger). Disse representerer bare utvalgets syn og forslag og har ingen status utover dette -

forslagene blir sjelden vedtatt slik de foreslås. NOUene har likevel stor betydning som forskningsdokumenter fordi de gjerne er lengre utredninger som inneholder mye faktastoff, framstilling av sakens forhistorie, oversikt over eksisterende regelverk på området osv.

NOUer er nummerert fortløpende etterhvert som de kommer ut. Sammendrag av nyere NOUer (f.o.m. 1972) finnes på ESOP. På ODIN ligger NOUer fra 1994 og seinere i fulltekst.

NOUer som omhandler sentrale mediespørsmål de siste 20 år:

NOU 1996:12 Medieombud. Om medieetikk (fulltekst på ODIN)

NOU 1995:3 Mangfold i media. Om eierkonsentrasjon (fulltekst på ODIN)

NOU 1995:8 Kringkastingssendinger i kabelnett.

NOU 1992:21 Ikke bare ord... Statlig informasjon mot år 2000

NOU 1992:14 Mål og midler i pressepolitikken

NOU 1985:11 TV 2.

NOU 1984:25 Nabolandsfjernsyn i kabel

NOU 1984:3 Frå informasjon til kulturarv; framlegg til ny pliktavleveringsordning

NOU 1984:5 Kringkasting reklame

NOU 1983:3 Massemedier og mediepolitikk

NOU 1983:9 Lov om film og video

NOU 1982:34 Kabel-fjernsyn

NOU 1982:33 Nærradio

NOU 1981:26 Videogram

NOU 1980:36 Elektroniske massemedier i fremtidens samfunn

NOU 1978:41 Import og distribusjon av spillefilm

Fase 2: Departementet sender forslaget ut på høring

Neste steg er at utredningen sendes ut på høring til en rekke relevante institusjoner, som så får en frist på seg til å produsere reaksjoner i form av *høringsuttalelser*. Disse inneholder partsrepresentantenes syn, men kan også inneholde faktastoff og statistikk som bygger opp under disse. En rekke andre dokumenter sendes også ut på høring til berørte parter, blant annet lover og forskrifter.

Høringen innledes med at departementet lager et *høringsnotat* der de gjør rede for de viktigste momentene in saken og setter en høringsfrist. I høringsnotatet kan en raskt

få oversikt over aktuelle konflikter i en sak. Kulturdepartementet innleder for eksempel sitt siste forslag om endringer i forskrift om kringkasting på denne måten:

"Bakgrunnen for departementets forslag er dels flere sterke reaksjoner på nåværende praksis, hvor bl.a. fjernsynsserier avbrytes av reklameinnslag, dels har departementets forslag sammenheng med behov for en tilpasning til EUs direktiv om fjernsyn om sending av reklame i sportsprogrammer." (Høringsnotat 1997, ligger på ODIN)

Liste over høringsinstanser kan være en svært viktig kilde; her får man oversikt over de viktigste partsrepresentantene i en sak. Dette kan gi grunnlag for studier av lobbyvirksomhet i mediasaker. Ved å f.eks, sammenlikne høringsuttalelser med det som blir vedtatt kan man undersøke hvilke organisasjoner og institusjoner som har størst innflytelse på mediepolitikken (se også seinere avsnitt om bransjeorganisasjoner).

Høringsuttalelser er tilgjengelige i departementet eller fra den enkelte organisasjon eller institusjon som har produsert dem. Blir sjelden trykket opp i sin helhet, men proposisjoner og meldinger inneholder ofte synspunkter fra høringsuttalelsene, sammendrag av reaksjonene osv. Selve høringsuttalelsene befinner seg i Kulturdepartementets arkiv og er offentlig tilgjengelige i følge Offentlighetsloven.

På ODIN ligger høringsnotat og liste over høringsinstanser for alle nyere forslag som er sendt ut på høring. Her kan du selv la din stemme høres! Alle kan i prinsippet lage en høringsuttalelse selv om de ikke er med på listen over høringsinstanser.

Forslag til Stortinget: Lovforslag, statsbudsjettet, årlige mediemeldinger

Fase 3: Departementet utarbeider et forslag til Stortinget

På bakgrunn av utredningen og høringsuttalelsene, eventuelle andre utredninger, eller uten noe slikt forstadium i det hele tatt (NOUer lages bare i større prinsipielle saker), utarbeider det aktuelle departementet (Kulturdepartementet i mediasaker) enten en *proposisjon* eller en *melding* til Stortinget. Proposisjoner er forslag til vedtak i

saker som Regjeringen vil at Stortinget skal ta stilling til, mens en melding inneholder mer allmenne orienteringer til Stortinget.

Det finnes to typer av proposisjoner: Odelstingsproposisjoner og Stortingsproposisjoner:

Odelstingsproposisjoner (ot.prop) er regjeringens forslag i lovsaker, enten det gjelder forslag til nye lover eller endring av eksisterende lover. I dokumentet finnes begrunnelser for lovforslaget og forslag til lovtekst. Her finner man også store saker som f.eks. etablering av TV2 og omdanning av NRK til aksjeselskap (begge krevde endringer i kringkastingsloven).

Odelstingsproposisjoner (Ot.prp.) finnes i stortingsforhandlingene bind 4. De første dokumentene som er tilgjengelige i fulltekst på ODIN er fra sesjonen 1995-96.

Hver eneste sesjon kommer det mange Ot.prop. som gjelder viktige mediasaker, så her er det umulig å komme med noen fullstendig oversikt. Under er bare noen eksempler fra 1990-tallet:

Ot.prp.nr.8 (1997-98) Endringer i film- og videogramlova og straffelova. Ot.prp.nr.36 (1994-95) Lov om telekommunikasjon
Ot.prp. nr. 69 (1994-95) Norsk rikskringkasting som aksjeselskap.
Ot.prp.nr.61 (1993-94) Lov om omdanning av forvaltningsbedrifta Televerket til aksjeselskap
Ot.prp. nr. 55 (1989-90) TV2. Lov om reklame i kringkasting m.v.

Stortingsproposisjoner (st. prop) er regjeringen forslag til vedtak i andre saker. Her finnes blant annet statsbudsjettet.

Stortingsproposisjoner (St.prp) finnes i stortingsforhandlinger bind 1 og 2. Den viktigste stortingsproposisjonen er St.prop, nr. 1 *Statsbudsjettet medregnet folketrygden* som er trykket årlig i Bind 1.

Her finnes de ulike forslagene om offentlige bevilgninger til medieformål under kapitlene som omhandler Kulturdepartementet. Mediesakene er imidlertid spredt rundt i proposisjonen og det kan være vanskelig å finne fram.

Eksempel: HVOR FINNES MEDIESAKENE I STATSBUSDJETTET FOR 1997/98 (St. prop. 1 1997/98)?

På s. 37 står regjeringenes kulturprioriteringer for 1998 i tekstform. Her står det f.eks. at regjeringen ønsker å øke lisensen "for å styrke NRK som allmennkringkaster". (Dette er en standardformulering som har gått igjen i flere år - uavhengig av beløpet...).

På s. 99 og 100 er de faktiske bevilgningene presisert i to utgiftskapittel: 334 *Film og medieformål* og 335 *Pressestøtte*. Her er det mange ulike poster som Til sammen utgjør i overkant av en halv milliard kroner (rundt 0,1% av det totale statsbudsjettet). Som en del av sistnevnte post er det f.eks. foreslått at vel 13 mill kroner skal bevilges til Rådet for anvendt medieforskning (som fordeler pengene blant annet til hovedfagsstipend).

Enda lenger bak, på s. 167 finnes et punkt som heter *Fastsetting av gebyrer og avgifter mm*. Her kommer bla. det faktiske forslaget om *lisansens størrelse* for 1998 (kr. 1530 - en økning på kr. 35), *størrelsen på gebyret for merking av videogram* (kr. 1) og forslaget om at NRKs *sponsorinntekter* skal være begrenset oppad til 1% av de samlede driftsinntektene.

Husk at dette bare er forslagene - statsbudsjettet må gjennom hele den samme lange saksbehandlingene med komiteer osv. som andre saker (se under) .

De første statsbudsjettene som er tilgjengelige i fulltekst på ODIN er fra sesjonen 1995/96, men først fra 1997/98 ligger hele statsbudsjettet i fulltekst.

Stortingsmeldinger inneholder orienteringer til Stortinget. Her legges det i utgangspunktet ikke opp til at det skal fattes vedtak, men meldingen forteller om regjeringens synspunkter og planer for et bestemt område og gir Stortinget anledning til å uttale seg. Stortingsmeldinger vil ofte ha karakter av å være en rapport til Stortinget om arbeid som er gjort på et spesielt felt, eller drøfting av og forslag til fremtidig politikk. Meldingene, og behandlingen i Stortinget, vil ofte danne grunnlaget for en senere proposisjon.

Stortingsmeldinger kan inngå i en regelmessig rekke der det er viktig å se flere år i sammenheng. For mediesektoren er kanskje de årlige mediemeldingene de mest sentrale dokumentene (utgitt f.o.m. 1990). Her gir Kulturdepartementet (på vegne av regjeringen) sitt syn på viktige mediesaker, og drøfter utviklingen i presse og kringkasting. Det er for eksempel i mediemeldingene vi finner synspunkter på i hvor stor grad NRK, TV2 og P4 oppfyller sine allmennkringkastingsforpliktelser,

synspunkter på pressestøtten og støtte til filmformål, mediepolitiske synspunkter på digitalisering av kringkasting osv.

En særlig viktig mediemelding var *Media i tida* som kom i 1993. Dette er en omfangsrik melding som inneholdt en gjennomgang av hele medieområdet og trakk opp hovedprinsippene for norsk mediepolitikk. De seinere mediemeldingene har i høy grad referert tilbake til *Media i tida*.

Stortingsmeldinger (St.meld) trykkes i stortingsforhandlinger bind 3. De første dokumentene som er tilgjengelige i fulltekst på ODIN er fra sesjonen 1995/96, men den første mediemeldingen i fulltekst kommer først i 1997/98.

Hver sesjon kommer det flere viktige stortingsmeldinger om mediespørsmål. Her er noen av de mest sentrale:

Mediemeldingene på 1990-tallet:

St.meld. nr. 62 (1996-97) Kringkasting og dagspresse 1996 m.v. (fulltekst på ODIN).

St.meld. nr. 12 (1996-97) Kringkasting og dagspresse 1995 m.v

St.meld. nr. 18 (1995-96) Kringkasting og dagspresse 1994 m.v.

St.meld. nr. 42 (1993-94) Kringkasting og dagspresse 1993 m.v.

St.meld. nr. 32 (1992-93) *Media i tida*.

St.meld. nr. 26 (1991-92) Kringkasting og dagspresse 1990 m.v.

Noen andre viktige stortingsmeldinger de seinere år:

St.meld.nr.17 (1997-98) Telenor AS si verksemd.

St.meld.nr.21 (1995-96) Telenor AS.

St.meld.nr.46 (1994-95) Tilleggskanal for NRK-Fjernsynet m.v

St.meld.nr.33 (1994-95) Personvern og telekommunikasjon

St.meld.nr.67 (1991-92) Omorganisering av Televerket

St.meld.nr.61 (1991-92) Kultur i tiden (mye om film)

Proposisjoner og meldinger kan være svært omfangsrike, særlig dersom det ikke på forhånd er gitt ut en NOU. Dersom det er gitt ut en NOU vil proposisjonen eller meldingen inneholde et sammendrag av denne.

Dokumenter er betegnelse på en serie publikasjoner Stortinget regelmessig får til behandling, f.eks. årsberetninger fra statselskap og Riksrevisjonen. Private lovforslag, grunnlovsforslag mv. betegnes også som Dokumenter.

Politisk debatt i komiteer og Storting, spørretimen

Fase 4: Forslaget behandles i den aktuelle stortingskomiteen

Regjeringen fremmer så meldingen eller proposisjonen overfor Stortingets presidentskap som fordeler saken til en aktuell stortingskomité (dette betegnes med en enkel referanse i stortingstidende). I mediasaker er det *Familie-, kultur- og administrasjonskomiteen* som er den mest sentrale. Komiteen har 13 medlemmer og som navnet sier er dette en komite som har mange ulike saker i tillegg til mediasakene.

Komiteen diskuterer saken og lager en innstilling - et forslag til vedtak. Innstillinger i lovsaker kalles *Innstillinger til Odelstinget* (Innst.O) og inneholder komiteens synspunkter på Odelstingsproposisjoner og de vedtaksforslag som er inntatt der. Innstillinger i andre saker kalles *Innstillinger til Stortinget* (Innst.S eller Budsj.Innst.S dersom det dreier seg om budsjettsaker) og inneholder komiteens vurderinger av Stortingsproposisjoner og Stortingsmeldinger.

Det interessante med denne typen av dokumenter er at de inneholder de ulike partifraksjonenes syn på de framlagte forslag. Innstillingene er gjerne delt i flertall og mindretallsinnstillinger og innstillingen gir en god pekepinn om hvilke forslag som kommer til å bli vedtatt. For mange undersøkelser kan det også være relevant å drøfte hvilke forslag som *ikke* blir vedtatt og hvilke ideologiske hovedposisjoner som finnes i debatten. I komiteens innstillinger til de årlige mediemeldingene finner vi f.eks. forslag om å privatisere NRK (Fr.P), forby sponing (SV) osv. Innstillingene inneholder imidlertid sjelden faktaopplysninger som en ikke lettere kan finne andre steder.

For å forstå hvordan offentlig politikk blir til er det helt sentralt å forstå hvordan stortingskomiteene arbeider. Disse har blant annet møter med ulike partsinteresser og er et hovedmål for lobbyister og andre som ønsker å påvirke politikken utfall. Stortingskomiteenes arkiver er en svært god kilde for forskere; disse inneholder blant annet notater, og brev fra partsinteresser, referater fra møter og debatter mv. Disse er ikke i utgangspunktet offentlige, men Stortinget praktiserer det som kalles *meroffentlighet*. Dette betyr at de i mange tilfeller vil strekke seg langt for å gjøre materiale tilgjengelig utover det de er forpliktet til av offentlighetsloven.

Komiteinnstillinger av alle slag finnes i Stortingsforhandlinger bind 6 (Innst.S, Budsj.innst.S, Innst.O).

Fra og med sesjonen 1994/95 ligger de fleste innstillinger i fulltekst på Stortingets websider.

Her kan vi for eksempel finne kulturkomiteens behandling av de siste mediemeldingene (tidligere års utgaver må leses i papirversjonen):

Innst.S.nr.103 (1997-98) Innstilling frå familie-, kultur- og administrasjons-komiteen om kringkasting og dagspresse 1996 m.v. (fulltekst på Stortingets websider)

Innst.S.nr.138 (1996-97) Innstilling frå familie-, kultur- og administrasjons-komiteen om kringkasting og dagspresse 1995 m.v. (fulltekst på Stortingets websider)

Innst.S.nr.145 (1995-96) Innstilling frå familie-, kultur- og administrasjons-komiteen om kringkasting og dagspresse 1994 m.v. (fulltekst på Stortingets websider)

Innst.S nr.190 (1994-95) Innstilling frå familie-, kultur- og administrasjons-komiteen om kringkasting og dagspresse 1993, om nærkringkasting, om eierskap i nærkringkasting m.v.

Innst.S.nr.223 (1992-93) Innstilling frå familie-, kultur- og administrasjons-komiteen om Media i tida.

Innst.S.nr.94 (1991-92) Innstilling frå familie-, kultur- og administrasjons-komiteen om Kringkasting og dagspresse 1990 m.v.

Fase 5: Forslaget behandles i Stortinget

I lovsaker deler Stortinget seg i Odelstinget og Lagtinget. Alle lovsaker behandles i begge ting - dette skal sørge for en særlig grundig behandling. Odelstinget behandler saken først og gjør sitt vedtak (Besl.O), deretter går saken til Lagtinget. Lagtinget er mye mindre (41 medlemmer) og gjør det endelige vedtaket i saken. Lagtingets beslutning avviker svært sjelden fra Odelstingets. Alle saker som ikke er lovsaker behandlet i samlet Storting.

Det tas stenografiske referater fra debattene i Stortinget, Odelstinget og Lagtinget, disse trykkes i henholdsvis Stortingstidende (S.tid), Odelstingstidende (O.tid) og Lagtingstidende (L.tid). Referatene er ofte veldig lange (som en liten bok). Til gjengjeld er de mye mer lettleste enn andre stortingsdokumenter, de er muntlige i formen og ofte underholdende å lese. Her kommer representantenes personlig stil til uttrykk, her får vi verbale dueller og markering av prinsipielle posisjoner. Referatene sier dessuten mye om nivået på kultur- og mediedebattene og hvilke perspektiver som er framme på landets fremste offentlige talerstol.

Forskningsmessig vil debattene blant annet være interessante for dem som skal gjøre undersøkelser av ideologi, retorikk, tema, vinkling, kulturpolitisk klima, tidsånd osv. Hva er representantene opptatt av, hvordan forstår de det mediet de diskuterer, hva slags sakkunnskaper trekker de på og hvem anfører de som sannhetsvitne (avisoppslag, egne lytter- og seeropplevelser, medieforskning?) er eksempler problemstillinger som kan belyses ved hjelp av stortingsdebatter.

Referatene er også interessante fordi de gjør rede for hva som ble utfallet i saken, til slutt står vedtaket presentert sammen med stemmetall, forslag som er nedstemt osv.

Referater fra stortingsdebatter trykkes i Stortingsforhandlinger bind 7. Referater fra Odelstinget og Lagtinget trykkes i bind 8. I dette bind er også inntatt alle lover vedtatt i sesjonen.

Det står gjerne to referanser til en sak Stortingstidende. Den første, som betegnes ref. S.tid betyr bare at Stortinget har fått oversendt meldingen. Se etter en annen referanse for å finne den faktiske debatten. Referansen viser til sidetall i Stortingstidende.

På stortingets websider ligger debatter og vedtak (Stortings-, Odelstings- og Lagtingstidende) i fulltekst fom 1997.

Her finnes f.eks. referat fra debatten om mediemeldingen for 1996 som ble avholdt 19. mars 1998. Mediemeldingen for 1996 er dermed det første viktige mediesaken der alle saksdokumentene kan lastes ned i fulltekst fra nettet.

En særlig interessant kilde er *stortingets spørretime*. Her dominerer enkeltpersoner og representanter for mindre partier som gjerne bruker dette til å markere sine syn på spesielle saker. Her finnes debatter om vold, porno, nynorsk, værmelding, mottak av NRK2 på ulike steder i landet osv. Både spørsmålene og statsrådets svar kan være interessante.

Fire *spørreordninger* inngår i Stortingets kontrollmyndighet:

- spørsmål i den muntlige spørretimen,
- ordinære spørretimespørsmål,
- interpellasjoner
- skriftlige spørsmål til skriftlig besvarelse.

Ordinære spørretimespørsmål er lettest å holde oversikt over: både spørsmål og svar publiseres på stortingets websider. Referater fra Spørretimene trykkes også i Stortingstidende (S.tid.)

Noen tilfeldige eksempler på spørsmål til kulturministeren om mediesaker de siste årene er (les også svarene fra statsråden på Stortingets websider):

DATO: 1998-05-27 SPØRRER: Bredvold, Per Roar (FrP) : "Onsdag 20. mai 1998 ble landskampen i fotball mellom Norge og Mexico vist på følgende måte: Første omgang ble sendt på NRK2 og andre omgang på NRK1. I dag er det mange som ikke kan ta inn NRK2 selv om de betaler full NRK-lisens. Hva synes statsråden om denne forskjellsbehandling som spesielt rammer de ute i distriktene som fra før av har et redusert tilbud?"

DATO: 1995-03-29 SPØRRER: Hagen, Carl I. (FrP) "Statsministeren stiller alltid opp i beste sendetid når NRK TV har sendinger i forbindelse med innsamlingsaksjoner for humanitære formål i Afrika og andre verdensdeler, for å levere en sjekk betalt av norske skattebetalere, men presentert som om det var arbeiderpartiregjeringens bidrag. Hvorfor nekter statsministeren og andre forespurte statsråder å delta i TV2 og Lions Røde Fjær 95 leddgiktaksjon i Norge?"

DATO: 1995-01-18 SPØRRER: Hageler, Jorunn (SV) : "Med utgangspunkt i at den politiske innflytelsen er begrenset i statlige aksjeselskaper har arbeiderpartipolitikere på Stortinget uttrykt skepsis til forslaget om å gjøre NRK om til et aksjeselskap. Deler statsråden denne skepsisen?"

DATO: 1994-10-19 SPØRRER: Sollie, Solveig (KrF): "Vil kulturministeren ta initiativ til at norske TV-kanalar skal vera frie for vald- og sex-innslag før kl. 21, og slik innføre eit tidsmessig "vannskille" slik nokre av våre naboland no gjer?"

Vedtak, lover og forskrifter

Fase 6: Det fattes en beslutning/vedtas en lov. Departementet (eller andre) utarbeider retningslinjer/forskrifter eller følger opp saken på andre måter.

I lovsaker er det flere former for beslutninger. Odelstinget behandler saken først og gjør sitt vedtak (Besl.O), deretter går saken til Lagtinget som gjør det endelige vedtaket i saken. Lagtingets vedtak avviker imidlertid sjelden fra Odelstingets. Dersom man er interessert i beslutninger i lovsakene er det lettest å gå rett til lovene.

Til hver lov finnes det en eller flere *forskrifter*. Disse utarbeides av det aktuelle departement og inneholder utfyllende regler og opplysninger om hvordan lovene skal tolkes. Når det gjelder f.eks. reklamereglene for fjernsyn står noe i kringkastingsloven og noe i forskriftene - disse må sees i sammenheng for at det skal bli meningsfylt.

Odelstingsbeslutninger trykkes i Stortingsforhandlinger bind 6.

Lover og forskrifter er tilgjengelig i fulltekst på en egen nett-tjeneste:

Lovdata <http://www.lovdata.no> (10.8.98)

De trykkes i Norges Lover og som særtrykk av hver lov.

Viktige lover på medieområdet er f.eks. *Kringkastingsloven* og *Lov om Film og videogram*. Begge blir endret med jevne mellomrom. Til begge finnes det forskrifter som også endres jevnlig.

Endringene går fram av referansen på Lovdata. Referansen til *Kringkastingsloven* (Lov av 4. des. 1992 nr 127 om kringkasting) ser f.eks. slik ut (10.8.98):

DATO: 04.12.1992 nr. 127

DEPARTEMENT: KD (Kulturdepartementet)

PUBLISERT: Avd I 1992 Nr. 24

IKRAFTTREDELSE: 01.01.1994, 01.11.1993

SIST-ENDRET: L22.05.1998 nr. 32 fra 01.06.1998

SIST-ENDRET: L15.05.1998 nr. 28 fra 01.07.1998

KORTTITTEL: Kringkastingsloven - kringkl.

SENTRALE FORSKRIFTER (disse er lenket opp til loven i fulltekst)

I forskriftene går det i detalj fram hvordan loven skal praktiseres, hvem som har ansvaret for å overvåke ulike deler osv.

Nordiske og europeiske organer, andre lands parlamenter og statsadministrasjoner

Lenket til ESOP, Stortingets base og ODIN finnes også lenker til andre lands offentlige organer, samt dokumenter fra europeiske og nordiske beslutningsorganer.

På stortingets websider ligger det pekere til andre lands parlamenter og en del organer, blant annet:

- Interparlamentarisk union (IPU)
- EFTA
- Europaparlamentet
- Europarådets parlamentariske forsamling
- Forente nasjoner (FN)
- Den nordatlantiske forsamling
- Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd
- Parlamentarikerforsamlingen til Organisasjonen for samarbeid og sikkerhet i Europa (OSSE)
- Den vesteuropeiske unions (VEUs) parlamentarikerforsamling

På regjeringens websider (ODIN) ligger pekere til andre lands statsadministrasjoner og til en del organisasjoner, blant annet:

- EU/EØS/EFTA
- United Nations Official Home Page
- World Bank
- WTO - Verdens handelsorganisasjon

- World Health Organization (WHO)
- NATO
- OECD
- ISO International Organisation for Standardization
- European Telecommunications Standards Institute (ETSI)
- International Telecommunications Union (ITU)

Dokumenter fra offentlige organer på medieområdet: støtte-, regulerings- og tilsynsorgan

Mesteparten av den forskning som har foregått omkring mediestructur og medieregulering har tatt utgangspunkt i selve *reguleringsprosessen* - det som har skjedd i Stortinget og regjeringen - gjerne holdt opp mot normative og ideelle målsetninger om demokrati og offentlighet. Adskillig mindre forskning har tatt for seg samspillet mellom regulererne og de regulerte når det gjelder *implementeringen* av politikken. Etterhvert som det er kommet mange nye aktører på markedet er det imidlertid minst like interessant å studere hvordan den offentlige styringen av mediemarkedene virker i praksis (og *om* den virker). Dette åpner for studier av *medieinstitusjonenes strategi vis a vis lovgiverne, mål-middel problematikk* (er det sammenheng mellom mål og midler i den offentlige mediepolitikken?), *reguleringsstil* (hva slags linje legger reguleringsorganene seg på i forhold til medieaktørene?) og studier av *hvilke sanksjonsmidler* som fungerer.

Et slikt felt egner seg godt til komparative studier av ulike typer av offentlig mediepolitikk (f.eks. en sammenlikning mellom selvregulering i pressen, filmsensur og regulering av dataspill). Til slike undersøkelser vil det være aktuelt å kombinere dokumentanalyse med intervjuer, og gjerne med kvantitative eller kvalitative studier av utviklingen innen en bestemt mediesektor.

I det følgende gis en kort oversikt over en del av de viktigste offentlige organene på medieområdet og antydning om hva slags dokumenter de produserer. Noen av organene har sine hjemmesider, men de vil som hovedregel gi fra seg årsmeldinger,

vedtak, saksoversikter osv. dersom de får en henvendelse om dette. I likhet med Stortingsforhandlingene inneholder også slike dokumenter mye interessant faktastoff som vil være nyttig også for andre studier enn de som går direkte på de offentlige organenes virkefelt.

Statens medieforvaltning

Statens medieforvaltning ligger i Fredrikstad og er fra 1995 det viktigste reguleringsorganet på mediesektoren utenfor Kulturdepartementet.

Medieforvaltningen tildeler konsesjoner for lokalradio og TV og kan gi informasjon om antall konsesjoner og om selskaper og eiere. De administrerer også den norske pressestøtten og sitter med økonomitall for norske aviser. Medieforvaltningen har videre tilsyn med at kringkastingsselskapene holder seg til reglene om reklame og sponning og for at kanaler i kabelnett ikke sender program i strid med norsk lov (pornografi/sladding av betal-TV-kanaler). Medieforvaltningen har hatt tilsyn med at det ikke oppstår eierkonsentrasjon i strid med reglene om eierskap i kringkastingen. Medieforvaltningen er sekretær for Allmennkringkastingsrådet, Rådet for anvendt medieforskning, støtteutvalget for dagsaviser og støtteutvalget for innvandrerpublikasjoner.

SMF har pr. august ingen egen hjemmeside. Adressen er Postboks 444, 1601 Fredrikstad; Tlf. 69 31 90 30; Telefaks: 69 31 92 80; e-post: postmottak@smf.no
--

Statens filmtilsyn

Statens filmtilsyn er et forvaltningsorgan under Kulturdepartementet.

Filmtilsynet har ansvar for vurdering av film og videogrammer, fastsetting av aldersgrenser og registrering av videogram. Filmtilsynet driver videre utredning og rådgivning for Kulturdepartementet, bransjen og publikum på området levende bilder i nye medier.

Statens filmtilsyn holder til i Filmens Hus i Oslo, sammen med en rekke andre filminstitusjoner. Filmtilsynet har sin egen hjemmeside: http://www.filmtilsynet.no
--

(10.8.98). Her ligger blant annet årsrapporten for 1997 som inneholder mye statistikk og opplysninger. Begrunnelsene og beslutninger i sensursaker legges ut løpende.

Post- og teletilsynet

Post- og teletilsynet (PT) er en etat direkte underlagt Samferdselsdepartementet - med hovedansvarsområde å regulere og overvåke post- og telekommunikasjonssektoren i Norge. Bakgrunnen for opprettelsen av PT i 1987 var økende liberalisering og konkurranse på telekommunikasjonsområdet. PT har blant annet ansvaret for regulering av nettoperatører og tjenesteleverandører, deltakelse i internasjonalt samarbeid innen teleregulering og frekvensforvaltning og kontroll og tillatelse til etablering/endring av kabelnett.

Post- og teletilsynet holder til i Oslo. PT har sin egen hjemmeside: <http://www.npt.no/> (10.8.98). Her ligger blant annet årsrapportene for 1996 og 1997 og aktuell telestatistikk. PT gir ut nettrapporten med oversikt over norske registrerte kabelnett og antall abonnenter.

Konkurransetilsynet

Konkurransetilsynet gjennomfører myndighetenes pris- og konkurransepolitikk. En viktig oppgave er å overvåke konkurranseforholdene i næringslivet og å gripe inn mot skadelige konkurransereguleringer. Konkurransetilsynet har også fullmakt til å gripe inn overfor fusjoner. Konkurransetilsynet har i økende grad begynt å interessere seg for mediesektoren, blant annet har tilsynet hatt til behandling avtalen mellom TV2 og TVNorge.

Konkurransetilsynet holder til i Oslo. KT har sin egen hjemmeside: <http://www.konkurransetilsynet.no/> (10.8.98). Her ligger blant annet norske og europeiske konkurranseregler og oversikt over ulike publikasjoner.

Eierskapstilsynet

Eierskapstilsynet er et nytt organ som er opprettet for å holde tilsyn med eierforhold på medieområdet. Tilsynet lokaliseres til Oslo. Det er pr. august 1998 ikke klart hvordan tilsynet vil arbeide, hva slags dokumenter de vil produsere og hvordan arbeidsdelingen i forhold til Statens medieforvaltning og Konkurransetilsynet skal foregå i praksis.

Allmennkringkastingsrådet

AK-Rådet ble opprettet i 1996. Allmennkringkastingsrådet vurderer om programvirksomheten i NRK, TV2 og P4 er i samsvar med prinsippene for allmennkringkasting. Rådet skal ikke vurdere enkeltprogrammer, men hvorvidt programtilbudet i radio og fjernsyn totalt sett tilfredsstillende forutsetningene i konsesjonsgrunnlaget. Rådet rådgir regjeringen (Kulturdepartementet) og baserer sine vurderinger i hovedsak på programstatistikk fra selskapene selv.

Allmennkringkastingsrådet gir ut årlige rapporter med vurderinger av kringkastingssekskapenes programtilbud i året som gikk. Rapportene fås ved henvendelse til Statens medieforvaltning i Fredrikstad der rådets sekretariat holder til (se over).

Det finnes også interne rådsorgan for hver kringkastingsinstitusjon.

Kringkastingsrådet er et selvstendig organ, hjemlet i kringkastingsloven, som har som oppgave å vurdere NRKs virksomhet. Referatene fra rådets møter er ikke offentlige. Fram til 1998 eksisterte det også egne programråd for P4 og TV2, men disse ble nedlagt i 1998.

Pressens faglige utvalg

Pressens Faglige Utvalg (PFU) er et selvreguleringsorgan opprettet av Norsk Presseforbund. Det er altså ikke et offentlig organ i tradisjonell forstand. PFU har til formål å overvåke og fremme den etiske og faglige standard i norsk presse. Utvalget behandler klager mot alle medier og avgir sine uttalelser, som offentliggjøres. Som

retningslinjer for sitt arbeid legger utvalget til grunn Vær Varsom-plakaten og Redaktørplakaten.

Institutt for Journalistikk har opprettet en søkbar database med PFU-saker:
<http://www.sol.no/ij/pfu/>
Basen er ajour fra 1991 og frem til i dag og blir oppdatert løpende.

Audiovisuelt produksjonsfond

AV-fondet ble opprettet 1993. Fondets formål er å gi økonomisk støtte til film- og fjernsynsformål samt nærkringkastingsformål.

AV-fondet holder til i Filmens Hus i Oslo, sammen med en rekke andre filminstusjoner. Deres årsmelding inneholder blant annet oversikt over hvem som har fått støtte i året som gikk og hvor mye hvert prosjekt er støttet med.

Norsk Filminstitutt

Filminstituttets hovedoppgave er å støtte, bevare og formidle norsk film. Norsk filminstitutt administrerer bl.a. produksjons- og billettstøtten til norske langfilmer, og kan gi opplysninger om disse i tillegg til annen informasjon om norsk film.

Filminstituttet holder til i Filmens Hus i Oslo, sammen med en rekke andre filminstusjoner. Filminstituttet har sin egen hjemmeside: <http://www.nfi.no> (10.8.98). Her ligger blant annet årsrapportene for 1996 og 1997 som inneholder mye statistikk og opplysninger.

Dokumenter fra mediene selv

Mediene selv produserer store mengder dokumenter hvorav svært mye kan være interessant for ulike forskningsformål. Interessante *interne* dokumenter omfatter blant annet brev, møtoreferater, interne regelverk osv. De viktigste *offentlige* dokumentene fra medieaktørene er vedtekter og formålsparagrafer, årsmeldinger,

strategidokumenter og utredninger, og evt. nyhetsbrev. Sistnevnte kilde kan være svært interessant - sørg for å komme på postlista dersom institusjonen du er interessert i har et slikt nyhetsbrev (og det har de fleste medieinstitusjoner med respekt for seg selv, blant annet NRK og TV2).

For kringkastingsaktørene er også dokumenter knyttet opp mot konsesjonsbehandling interessante: konsesjonssøknader og konsesjonsvilkår. De fleste av disse dokumentene fås enklest ved henvendelse til selve medieinstitusjonen, til Kulturdepartementet eller Statens medieforvaltning. Bransjeorganisasjoner er også gode kilder for slike dokumenter.

Informasjon fra private mediebedrifter - av den typen som ikke er ment for offentligheten - er vanskeligere å få tilgang til enn informasjon fra myndigheter og tilsynsorganer. Her vil man i større grad være avhengig av mediebedriftens velvilje. NRK er i en spesiell situasjon - som tidligere statsbedrift var NRK underlagt offentlighetsloven. Etter at NRK ble aksjeselskap i 1996 er imidlertid informasjonen i årsberetningen blitt adskillig knappere og mindre fullstendig, og NRK er ikke lenger underlagt den samme offentlighetsforpliktelsen.

Årsmeldinger fra medieinstitusjonene inneholder opplysninger om virksomheten, statistikk, regnskap osv. Dette er det letteste stedet å begynne hvis man vil ha oversikt over selskapets aktiviteter og planer. Årsberetninger kan skaffes fra institusjonene selv, fra foretaksregistrene i Brønnøysund (mot avgift), eller fra en av flere internettjenester som gir denne type informasjon:

Tjenesten <http://www.huginonline.no/> (10.8.98) inneholder for eksempel årsberetninger fra en rekke medieselskaper blant annet: Telenor, A-pressen, Schibsted, P4.

Oslo børs har også en utmerket hjemmeside med bedriftsinformasjon: <http://www.ose.no/> (10.8.98)

Svært mange mediebedrifter har egne omfattende web-sider. Se blant annet disse sidene (alle gyldige pr. 10.8.98):

NRK: <http://www.nrk.no/>

TV2: <http://www.tv2.no/>

P4: <http://www.p4.no/>

TV3: <http://www.tv3.no/>

TVNorge: <http://www.tvnorge.no/>

Schibsted: <http://www.schibsted.no/>

A-pressen: <http://www.apressen.no/>

Telenor: <http://www.telenor.no/>

Sveriges television: <http://www.svt.se/>

BBC: <http://WWW.BBC.CO.UK/>

Corporation for public broadcasting, USA: <http://www.cpb.org/>

Informasjonen på institusjonenes hjemmesider er av varierende kvalitet - her er det spill, reklame, selvskryt, nyhetstjenester og interessant bedriftinformasjon i skjønn forening. Ofte vil hele eller deler av årsrapporten være lagt ut. Men: Stol ikke på at sidene er oppdatert selv om de kommer fra en stor og kjent mediebedrift!

Dokumenter fra bransjeorganisasjoner

Bransje og interesseorganisasjoner er vanligvis en god kilde til interessante dokumenter. Slike organisasjoner har oversikt over forholdene i bransjen og produserer gjerne årsmeldinger, statistikk, nyhetsbrev og andre publikasjoner som forskere kan ha utbytte av. Bransjeorganisasjoner kan også gi konkrete opplysninger om forhold i bransjen som det ellers kan være vanskelig å finne fram informasjon om. I tillegg er de gjerne høringsinstanser for offentlig mediepolitikk og har meninger om hvordan denne politikken fungerer.

Noen eksempler på *bransje- og interesseorganisasjoner* som publiserer dokumenter og sitter inne med opplysninger av interesse for medieforskere (se hjemmesiden til MedieNorge - presentert under punktet *statistikk* (under) for oppdaterte oversikter over hva disse kildene kan bidra med):

- Institutt for journalistikk
- Norsk Journalistlag
- Norske Avisers Landsforening (NAL)
- Landslaget for Lokalaviser (LLA)
- Norsk Ukepresse
- Den Norske Fagpresses Forening
- Den Norske Forleggerforening
- Kommunale Kinematografers Landsforbund
- Norske Filmbyråers Forening
- Grammofonplategrossistenes Forening (GGF)
- ElektronikkForbundet
- Norsk Lokalradioforbund
- Norsk Videogramforening

Statistikk om mediespørsmål

MedieNorge

Også når det gjelder statistikk om mediespørsmål finnes det svært mange ulike kilder. Dette feltet er imidlertid blitt adskillig lettere å finne fram i etter at *MedieNorge* ble opprettet av Kulturdepartementet i 1995. Hele formålet med *MedieNorge* er at

studenter, lærere, forskere, mediebransjen og andre skulle få et sted å henvende seg med faktaspørsmål om norske medier. Som *MedieNorge* selv sier på hjemmesiden sin: "En slik komplett samling av sammenlignbare data om norske massemedier finner du ikke noe annet sted".

MedieNorge finansieres av Statens medieforvaltning og er lokalisert til Institutt for medievitenskap, Universitetet i Bergen. *MedieNorge* har en utmerket nett-tjeneste med masse statistiske opplysninger og lenker til viktige statistikkprodusenter. Årlig presenteres statistikken i Nordicom-publikasjonen *Media Trends*.

MedieNorges hjemmeside: <http://medienorge.uib.no/>
Telefon: 55 58 91 26; Telefaks: 55 58 91 49
Kan formidle statistiske opplysninger direkte, pr. e-post eller telefon.

Noen viktige statistikkprodusenter

Mesteparten av mediestatistikken produseres i Norge, som i andre land, primært for kommersielle formål. Detaljerte målinger av TV-seingen fra sekund til sekund er for eksempel først og fremst interessant for annonsørene. Flere av statistikkprodusentene vil imidlertid være interessert i å levere fra seg rådata og stille til disposisjon analyseverktøy for forskere og studenter som ønsker å bruke disse til allmenne forskningsformål. Medieforskere i Gallup og NRK har blant annet gitt uttrykk for en slik holdning. Ta kontakt med statistikkprodusentene for nærmere opplysninger.

Noen av de viktigste *produsentene av mediestatistikk* i Norge er:
(se også *MedieNorges* hjemmesider for oppdatert informasjon og henvisninger til nettsidene til den enkelte statistikkprodusent):

Statistisk sentralbyrå gjennomfører undersøkelsen Norsk mediebarometer i samarbeid med Institutt for Journalistikk. Norsk mediebarometer er en årlig undersøkelse av den norske befolkningens medievaner og gir sammenlignbare data for bruk av ulike medier over flere år.

Institutt for Journalistikk har et eget avisregister som omfatter alle norske aviser som kommer ut minst 1 gang pr uke. Registeret utgjør den mest komplette kilden for informasjon om norske aviser. Årlig publiseres oversikter over norsk avisstruktur, avisenes opplagstall og utgiverfrekvens i Institutt for Journalistikks rapportserie

Norsk Gallup Institutt måler radiolyttingen løpende på oppdrag fra radiokanalene. Gallup gjennomfører også undersøkelsen *Forbruker & Media* som tar for seg mange typer mediebruk - deriblant lesertall for norske aviser og ukeblader. Gallup foretar også undersøkelser av bl.a. tilgang til og bruk av internett og publiserer selv en del resultater på sine websider.

Markeds- og mediainstituttet (MMI) har ansvaret for Norsk TV-meterpanel som innebærer en elektronisk registrering av fjernsynsbruk i norske husstander. Undersøkelsen gjennomføres kontinuerlig gjennom hele året og regnes for den mest nøyaktige kilden for data om befolkningens seervaner. MMI utarbeider døgnrapporter, ukerapporter, månedsrapporter og kvartalsrapporter som TV-selskapene abonnerer på. Hovedtallene ligger på *MedieNorges* tjeneste. Opplysninger om seertall for enkeltprogram kan fås like enkelt ved henvendelse til den enkelte TV-kanal.

Programstatistikk produseres i Norge av det enkelte radio- og TV-selskap. Dette er et stort problem fra et forskningsmessig synspunkt fordi det betyr at det ikke finnes sammenliknbare tall for sammensettingen av programtilbudet (slik det gjør for strukturdata, publikumstall osv.). Det betyr også at de ulike institusjonene produserer svært forskjellige typer av programstatistikk.

NRKs forskningsavdeling produserer definitivt mest programstatistikk. Denne ble tidligere presentert i publikasjonen *Tall & fakta*, men er de siste årene lagt inn i *NRKs allmennkringkastingsregnskap* som også er lagt ut på NRKs websider. Her knyttes programstatistikken og resultater fra andre undersøkelser opp mot NRKs egne formålsparagrafer. Den fullstendige oversikten over årets programstatistikk (den såkalte programundersøkelsen) fås ved henvendelse til NRK.

En del av disse opplysningene vil også være tatt inn i den årlige rapporten fra *Allmennkringkastingsrådet*, der finnes også programstatistikk fra P4 og TV2. Disse presenterer også noen programstatistikk i sine årsmeldinger. TV3 og TVNorge lager enkel programstatistikk som fås ved henvendelse til dem.

Andre viktige kilder og tjenester

Nordicom

En sentral kilde er NORDICOM som er finansiert av nordisk ministerråd. Nordicom dokumenterer medieutviklingen i de nordiske landene. En av Nordicoms fremste oppgaver er å spre kunnskap om den forskning innen journalistikk, medier og kommunikasjon som pågår i de nordiske landene. Gjennom ulike nasjonale og

nordiske kanaler formidler Nordicom denne kunnskapen til forskere, studenter, beslutningstakere, mediepraktikere, journalister, informatører, lærere og øvrige interesserte. Nordicom kan bistå med opplysninger om dokumenter og publikasjoner, og har flere søkbare databaser.

Nordicom har en hjemmeside med oversikt over tjenester og publikasjoner:

<http://www.nordicom.gu.se/>

Nordicom har en norsk avdeling som er lokalisert sammen med MedieNorge (over) ved Institutt for medievitenskap, Universitetet i Bergen.

Tel: +47 55 58 91 40; Fax: +47 55 58 91 49.

Kan formidle opplysninger direkte, pr. e-post eller telefon.

Nordisk medienytt

Nordisk medienytt er Nordisk Ministerråds nyhetsbrev om mediepolitikk og medieutvikling i Norden. Det inneholder også nyheter om internasjonale forhold som kan vekke interesse, og være av betydning for medieutviklingen i de nordiske land.

Fra og med NMN 2/98 (juni/juli 1998) distribueres nyhetsbrevet bare digitalt - via Internett, fire ganger i året. Informasjon, samt tidligere nyhetsbrev og en søkbar informasjonsbase finnes på websiden

<http://www.nmn.org/> (10.8.98).

Referanser til faglitteratur

Allern, Sigurd (1997) *Når kildene byr opp til dans*. Oslo: Pax.

Atkinson, Paul and Coffey, Amanda "Analysing documentary realities", chapter 4 i Silverman, David (ed.) (1997) *Qualitative Research: Theory, Methods, Practice*. London: Sage.

Høst Sigurd (1996) *Aviskonkurransen - nye og gamle teorier belyst gjennom A-pressens utvikling*. Fredrikstad: Institutt for Journalistikk

Kjelstadli, Knut "Å analysere skriftlige kilder" s. 207-233 i Fossaskåret, Erik; Fuglestad, Otto Laurits og Aase, Tor Halfdan (red.) *Metodisk feltarbeid: Produksjon og tolkning av kvalitative data*. Oslo: Universitetsforlaget.

Skogerbø, Eli (1992) *What's left of Brecht? The status and future of Norwegian local broadcasting ten years after the start*. Notat. Institutt for statsvitenskap, UiO.

Skogerbø, Eli (1996) *Privatising the Public Interest. Conflicts and Compromises in Norwegian Media Politics 1980-1993*. IMK-Report No. 20. Oslo: Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo.

David W. Stewart (1984) *Secondary Sources: Information Sources and Methods*. London: Sage.

Syvvertsen, Trine (1997) *Ny teknikk, ny politikk og 'nye' medier*, Hovedfagsoppgave, Inst. for massekommunikasjon, Univ. i Bergen. Institutt for massekommunikasjons rapport no 4. Bergen: Universitetet i Bergen.

Syvvertsen, Trine (1997) *Den store TV-krigen - Norsk allmennfjernsyn 1988-96*. Bergen: Fagbokforlaget

Syvvertsen, Trine (1992) *Public Television in Transition: A Historical and Comparative Analysis of the BBC and the NRK*. Thesis submitted for the degree of Doctor of Philosophy at the University of Leicester. Publisert som Levende Bilder 5/92. Oslo: KULT/ NAVF.

Wilbergh, Ilmi og Asbjørnsen, Dag og (1998, under publisering) *Én kino - flere biografier. Struktur og repertoar hos de skandinaviske hovedstadskinoene*, IMK, UiO, juli 1998.

Østbye, Helge (1995) *Mediepolitikk*. Oslo:Universitetsforlaget.

Østbye, Helge; Helland, Knut; Knapskog, Karl og Hillesund, Terje (1997) *Metodebok for mediestudenter*. Bergen: Fagbokforlaget.

Aktuelle nettadresser

(alle gyldige pr. 10.8.98)

Widener University's Web Teaching Pyramid

<http://www.science.widener.edu/~withers/pyramid.htm>

Institutt for journalistikk, kildekritikk på web:

forhold: <http://www.sol.no/ij/kurs/kildekritikk/>

ESOP - Elektronisk søkbare offentlige dokumenter:

<http://www2.interpost.no/esop/>

Stortingets hovedbase: <http://www.stortinget.no/>

Basen for departementene og regjeringen: <http://odin.dep.no/>.

Lovdata (lover og forskrifter): <http://www.lovdata.no>

Filmtilsynet: <http://www.filmtilsynet.no>

Post- og teletilsynet: <http://www.npt.no/>

Konkurransetilsynet: <http://www.konkurransetilsynet.no/>

Institutt for Journalistikk: PFU-basen: <http://www.sol.no/ij/pfu/>

Norsk filminstitutt: <http://www.nfi.no>

Bedriftsinformasjon: <http://www.huginonline.no/> (10.8.98)

Oslo børs: <http://www.ose.no/>

NRK: <http://www.nrk.no/>

TV2: <http://www.tv2.no/>

P4: <http://www.p4.no/>

TV3: <http://www.tv3.no/>

TVNorge: <http://www.tvnorge.no/>

Schibsted: <http://www.schibsted.no/>

A-pressen: <http://www.apressen.no/>

Telenor: <http://www.telenor.no/>

Sveriges television: <http://www.svt.se/>

BBC: <http://WWW.BBC.CO.UK/>

Corporation for public broadcasting, USA: <http://www.cpb.org/>

MedieNorge: <http://medienorge.uib.no/>

Nordicom: <http://www.nordicom.gu.se/>

Nordisk medienytt: <http://www.nmn.org/>

